

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPULIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra kriminální policie

Transformace osoby vyústující v teroristický čin

Bakalářská práce

Transformation of a person resulting in a terrorist act

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

doc. Phdr. Marian Brzybohatý, Ph. D.

AUTOR PRÁCE

Jan Hrubý

PRAHA

2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Rád bych touto cestou poděkoval vedoucímu práce doc. PhDr. Marianu Brzybohatému, Ph. D. za odborné vedení a své rodině za podporu po celou dobu mého studia.

V Kladně, dne 2. 3. 2022

Jan Hrubý

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá procesem radikalizace vyústující v teroristický čin. V úvodní části je v historickém kontextu definován terorismus a srovnány definice tuzemských bezpečnostních institucí. V práci jsou dále popsány základní faktory, související pojmy a modely vysvětlující průběh procesu radikalizace. Modely jsou popsány a graficky znázorněny. Dále práce popisuje problematiku samotného procesu radikalizace z různých hledisek, výčet aktérů, jejich role v procesu a způsoby zapojení do něj. Důležitou součástí v celém procesu je financování, práce stručně vyobrazuje oblasti a způsoby financování. Podstatnou kategorií v procesu radikalizace je nábor nových ideově přístupných jedinců, práce zahrnuje různé základní náborové taktiky a jejich vyobrazení. V poslední části je uvedena případová studie vybraného teroristického činu a popsána jeho specifika.

KLÍČOVÁ SLOVA

Terorismus, radikalizace, deradikalizace, rekrutace, útočník, terorista

ANNOTATION

The bachelor thesis deals with the process of radicalization resulting in a terrorist act. In the first part, terrorism is defined in the historical context and the definitions of domestic security institutions are compared. The thesis also describes the basic factors, related concepts and models explaining the course of the radicalization process. The models are described and graphically illustrated. Furthermore, the work describes the issue of the process of radicalization from various perspectives, a list of actors, their roles in the process and ways to get involved. An important part of the whole process is financing, the work briefly shows the areas and methods of financing. An essential category in the process of radicalization is the recruitment of new ideologically accessible individuals, the work includes various basic recruitment tactics and their depiction. The last part presents a case study of a selected terrorist act and describes its specifics.

KEY WORDS

Terorism, radicalization, deradicalization, recruitment, attacker, terrorist

Obsah

Úvod.....	6
1. Vymezení vybraných klíčových pojmů	7
1. 1 Terorismus	7
1. 2 Radikalizace.....	11
1. 3 Radikalismus.....	13
1. 4 Deradikalizace	14
2. Proces radikalizace	15
2. 1 Radikalizační proces.....	15
2. 1. 1 Tří úroňový model.....	16
2. 1. 2 Radikalizace z pohledu FBI	17
2.2 Modely radikalizace	18
2.2.1 Pyramidový model radikalizace	19
2.2.2 Model schodiště.....	25
2. 2. 3 Model Quintana Wiktorowitze	27
2. 2.4 Čtyřstupňová varianta Rendyho Boruma.....	28
2.2.5 Model NYPD.....	29
2. 3 Financování procesu.....	30
3. Subjekt radikalizace	33
3.1 Úvod do problematiky	33
3. 1. 1 Zahraniční terorističtí bojovníci	34
3. 1. 2 Navrátilci.....	37
3. 1. 3 Osamělý útočník	41
3. 1. 4 Ženy jako jeden ze subjektů radikalizace	44
4. Rekrutace.....	49
4. 1 Struktura náborového procesu.....	50
4. 2 Modely náboru	51
4. 2. 1 Model sítě	51
4. 2. 2 Model trychtýře	52
4. 2. 3 Model infekce	53
4. 2. 4 Model střípku krystalu.....	54
4. 3 Radikalizace ve vězeňských zařízení	55
5. Případová studie teroristického činu	57

Závěr.....	60
Seznam zdrojů	62
Seznam příloh	68
Seznam obrázků	69
Příloha č. 1	70
Způsoby spáchání 10 teroristických útoků uvedených ve zprávě EUROPOLu z roku 2021	71

Úvod

Jednou z největších hrozeb současnosti a fenoménem, kterým se zabývá bezpečnostní komunita je terorismu. Terorismus už není jen hrozba omezená na inkriminované regiony. V současném světě zmenšeném moderními technologiemi, je všudy přítomný. Proto je důležité se zabývat důvody jeho vzniku a příčinnými souvislostmi vyúsťující v násilné činy. Tato práce se zabývá popisem procesu, který transformuje osobnost jedince do teroristy a zakládá se na dílčích faktorech, ze kterých se proces skládá.

Cílem je zjistit, jakým způsobem lze charakterizovat prvky, ze kterých se proces radikalizace skládá. Jaké faktory ji ovlivňují a kdo se v tomto procesu angažuje. Radikalizace je navázána na klíčové jevy jako terorismus, radikalismus nebo deradikalizace. Proto jsou tyto pojmy vymezeny v úvodní části práce.

Znázornění procesu radikalizace je velmi složité z důvodu její individuálnosti, i proto je téma radikalizace velmi obsáhlé. Není cílem popsat všechny existující procesy radikalizace, ale podchytit, pokud je to možné, obecné postupy procesu a popsat úrovně, na kterých radikalizace probíhá, typy základních metod a některé obecnosti graficky znázornit.

Podstatnou součástí radikalizace jsou její samotní aktéři. V práci jsou charakterizováni jednotlivci, kteří prošli seberadikalizací, nebo vyjíždí do zemí pod teroristickou nadvládou, mimo ně i ženy působící v teroristických skupinách a role, jaké v nich sehrávají. Další problematikou, která sehrává významnou roli je nábor nových členů teroristických organizací.

Dalším faktorem důležitým pro přeměnu jedince v teroristu je finanční podpora. Financování terorismu je plně nelegálních, ale i legálních zdrojů financí, se kterými teroristé nakládají. Využívají různé kanály k přesunu financí a podpoře všech fází procesu radikalizace. Celý radikalizační proces vyúsťuje v teroristický čin, který je popsán v případové studii v poslední části práce. Zachycuje situaci a kontext hrůzného činu spáchaného na střední škole poblíž Paříže.

1. Vymezení vybraných klíčových pojmů

1. 1 Terorismus

Vzhledem k tématu této bakalářské práce je důležité vysvětlit termín terorismus. Tento termín pojmenovává jev, ke kterému jako k cíli tato práce směřuje. Měl by odůvodnit určité fragmenty, ze kterých se proces skládá a jev, do kterého dospěje. Termín terorismus má základ ve slově „teror“. Ten je odvozen z latinského slova *terrere*, které v překladu znamená „děsit, strašit, pouštět hrůzu“. Teror a terorismus jsou významově podobná slova, jde o šíření strachu. Musí se však rozlišovat význam. Jednoduše řečeno, můžeme teror vnímat ve smyslu autority šířící strach a terorismus z pohledu aktéra, který pomocí šíření strachu chce ovlivnit stát¹.

Samotná definice pojmu je poměrně složitá, ať již z pohledu historického vývoje, jeho samotné dynamiky, zpolitizování a díky samotným technologiím i globalizování. „Ale i proto, že se terorismus neustále mění a mění se i náš pohled na něj.“² Pojem terorismus je velmi složité vymežit, existuje velké množství definic, jež jsou vyvozené z různých historických a geografických kontextů. Nebo jsou podle typových znaků řazeny do rámců z pohledu politického terorismu na pravicový, levicový, náboženský, etnoseparatistický nebo ekologický terorismus atp.

Z pohledu historického kontextu Reimer a Židková dělí terorismus do pěti na sebe navazujících období, na ranný terorismus, na terorismus 19. st. a na počátek 20. st., na terorismus antikoloniální a etnoseparatistický, terorismus 60. a 70. let a terorismus současný. Do období ranného terorismu se zapsala židovská politicko-náboženská skupina zélótů-sikariů, ti vraždili římské vojáky dýkami na veřejných prostranstvích. Mezi prvotní aktéry spadá i „vražedná sekta“

¹ MAKÁRIUSOVÁ, Radana, 2019, *Globální terorismus a radikální hnutí*, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 13-17 s ISBN 978-80-7380-777-1

² SOULEIMANV, Emil, 2010, *Terorismus, pokus o porozumění*, Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), ISBN 978-80-7419-038-4

assasínů, která se člení do islámské větve šíitského islámu. Svými činy prováděnými v oblasti Perského zálivu sledovala své politické cíle.

Za terorismus byl považován i způsob vlády Robespierrova režimu za Velké francouzské revoluce, kdy přišly o život tisíce lidí. Tento způsob vlády inspiroval nejen vládní režim v budoucnu. Terorismus v 19. st. a na počátku 20. st. navazuje na Velkou francouzskou revoluci a jedná se především o sekularizovaný terorismus mající za cíl svržení vládnoucích vrstev v podobě atentátů na vládnoucí činitele a členy společenských elit. Např. vražda Cara Alexandra II. roku 1881 nebo atentát na následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este roku 1914.

Antikoloniální a etnoseparatistický terorismus se pojí s koncem 1. světové války a zánikem kolonií. Po celém světě se utlačované národy snažili bojovat za svou identitu, území a práva. „Pro jednu stranu terorista pro druhou bojovník za svobodu“. Typickými příklady jsou IRA (Irish Republican Army) bojující především za nezávislost Irsku na Velké Británii, ETA (Euskadi ta Askatasuna – Baskicko a svoboda) baskické skupiny bojující za separaci od Španělska, za teroristickou je prohlášena až režimem Francisca Franka.

K radikalizačním procesům dochází i mezi Židy a Araby na území Palestiny, zde dochází k náboženským a územním rozporům spojeným se vznikem arabského a židovského státu Izrael, které vedou ke vzniku teroristických aktivit. Po vzniku Izraele se židovské skupiny začleňují do státních organizací a formují se arabské skupiny jako byla například al-Fatah Jásira Arafata. V roce 1964 vzniká Organizace pro osvobození Palestiny (OOP), která zastřešuje např. Lidovou frontu za osvobození Palestiny (LFOP) a Demokratická fronta za osvobození Palestiny (DFOP) aj. Jedním z dalších příkladů je Kurdecký národ bojující za vlastní identitu.

O terorismu 60. a 70. let 20. st., by se dalo mluvit jako o třetí vlně označované též „levicová vlna“. Jejím hlavním prekurzorem byla globální společenská nespokojenost s intervencí Spojených států do Vietnamu. Následný odchod vojenských jednotek z Vietnamu zapůsobil jako psychologická motivace, kdy se malý národ nenechal pokořit od světové mocnosti. Na tento popud vznikají malé

teroristické organizace s levicovým zaměřením v Americe Weather Underground (WU), Západoněmecká Rote Armee Fraktion (RAF), italské Rudé armády (BR, Brigade Rose), japonská Rudá armáda (Nihon Sekigun) nebo francouzská Přímá akce (Action Directe).

Značně zasažena působením teroristických skupin byla i Latinská Amerika. Zde byli hlavními důvody radikalizace především vládnoucí diktátorské režimy, ekonomická krize, sociální nerovnost, nesouhlas s válkou ve Vietnamu a ekonomické působení spojených států na region Latinské Ameriky. V Uruguayi působilo hnutí Tupamaros, v Peru maoistická skupina Sendero Luminoso (Světlá stezka) a v roce 1983 v Peru působí revoluční hnutí Túpac Amaru (MRTA) nebo v Kolumbii hnutí gerilového typu Kolumbijské revoluční ozbrojené síly (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Columbia, FARC). Do této vlny kromě základních teroristických praktik jako jsou vraždy vydírání, bombové útoky, přibyly i únosy letadel. Radikalizační hybatelé byli především sekulárního typu.

Současný terorismus by měl být prozatím poslední vlnou ovlivněnou především náboženstvím. Tato náboženská vlna se opírá o několik stěžejních milníků. Prvním z nich byla Íránská islámská revoluce, kdy byl v roce 1979 svržen šáh Muhammad Rezá Pahlaví, který byl nahrazen šítským duchovním vůdcem Ajatolláhem Rúholláhem Chomejním. Dalším milníkem je ukončení intervence Sovětského svazu v Afghánistánu v roce 1989 a vytvoření ideálního prostředí pro vznik teroristické organizace al-Kaida.

V 80. letech se v rámci arabsko-izraelského konfliktu radikalizují politicko-teroristické hnutí jako Islámský džihád nebo Hamás (boj proti Izraeli a ustanovení Islámského státu na území Palestiny). Objevují se první sebevražedné bombové útoky. V Libanonu se formuje šítská skupina Hizbaláh (snaha o odchod Izraelců a Američanu z Libanonu). Důležitý bod je největší teroristický útok v New Yorku

a Washingtonu 11/9 2001, který má na svědomí al-Kaida v čele s Usámou bin Ládinem³.

Dalším důležitým milníkem je vniknutí Spojených států do Iráku 20. března 2003, kde došlo k zabití Saddáma Husajna. Odborníci se domnívají, že jde o prvotní impulz pro vznik Islámského státu (IS, zde se historie opakuje podobně jako v Afghánistánu se Sovětským svazem, jiná doba, ovšem stejná situace a stejné chyby), který vzniká 4. července 2014 Abu Bakr al Baghdadí vyhláší nový kalifát, poražen v roce 2019.

V Nigerii působí teroristická skupina radikální Boko Haram (jeden z překladů – „Západní učení je rouhání“) a v Somálsku působí radikální islamistická revoluční organizace Al-Shabaab⁴. Podstatnou roli hraje i vývoj technologií v podobě zrychlení komunikace. Rychlost šíření informací dodala na publicitě samotným teroristickým činům.

Finálním milníkem je stažení vojenských jednotek Spojených států a jejich spojenců (včetně Česka) a následné převzetí moci radikálním hnutím Tálibán s cílem založení islámského státu. Z výše uvedeného krátkého historického dělení lze na každé období pojem redefinovat, ale nejde jen o kontext historický a geografický, ale také o to, kdo pojem definuje, z jakého postavení nebo úhlu pohledu je tvořen. Například Malá Československá encyklopedie z roku 1987 pojem terorismus definuje takto: „Terorismus je metoda hrubého zastrašování politických odpůrců hrozbou a užitím násilí. Charakterizují jej krajně ostré formy boje, vyvolávající strach a hrůzu. Přeceňování násilí a sklon k terorismu jsou typické pro vykořisťovatelské třídy, jsou-li ohrožené jejich pozice.“⁵ Na této definici se dá pozorovat vliv režimu vládnoucího v Československu.

³ SOULEIMANV, Emil, REIMER, Petr a ŽÍDKOVÁ, Markéta, 2010, *Terorismus, pokus o porozumění: Historický vývoj fenoménu protistátního terorismu*, Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 52-67 s. ISBN 978-80-7419-038-4

⁴ MAKÁRIUSOVÁ, Radana, 2019, *Globální terorismus a radikální hnutí*, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 184-195 s. ISBN 978-80-7380-777-1

⁵ KOLEKTIV AUTORŮ Encyklopedického institutu ČSAV, 1987, *Malá Československá encyklopedie – VI. Svazek Š-Ž*, Praha: Academia, 183 s. ISBN 21-095-87

O čtvrt století později definuje Ministerstvo Vnitra ČR terorismus takto: „Terorismus je plánované, promyšlené a politicky motivované násilí, zaměřené proti nezúčastněným osobám, sloužící k dosažení vytyčených cílů.“⁶ Oproti výše uvedené definici z encyklopedie vydané v totalitním režimu zde není poukazováno na to, že se jedná o boj, ale o jednostranné násilí vyvíjené proti nezúčastněným osobám a nepoukazuje přímo na skupinu aktérů. Autor definice naráží na závažnost v následné kvalifikaci z pohledu trestného činu.

Co se týče zákonodárce, definici terorismu v žádném zákoně neuvádí, pouze v trestním zákoníku z. č. 40/2009 Sb., v § 311, definuje znaky skutkové podstaty trestného činu teroristického útoku a sankce, které z jejího naplnění plynou. Dále v § 312a zmiňuje financování terorismu a v § 312b podporu a propagaci terorismu. Česká kontrarozvědná zpravodajská služba také udává vlastní definici, a to z pohledu sběru a hodnocení informací z hlediska upozorňování na bezpečnostní rizika. „Terorismus je násilná forma prosazování politických zájmů stoupenců určité radikální ideologie (politické, náboženské, nacionalistické, separatistické, ekologické a jiné), cílem násilností je především civilní obyvatelstvo.“⁷ Hlavním rozdílem v této definici oproti definici MV ČR je částečné vymezení ideologií, pravděpodobně prioritních pro působnost BIS.

Není tedy možné sestavit jednotnou definici terorismu tak, aby vyhovovala všem. Jak již bylo uvedeno výše v této práci, závisí na mnoha faktorech, které tvorbu definice ovlivňují a budou ovlivňovat. Řadí se mezi ně různé kontexty, ideologie, etnika, náboženství, technologie atd. a především člověk, který se vyvíjí a vše ovlivňuje.

1. 2 Radikalizace

Ve výše uvedeném textu o terorismu je napsáno, že jde o šíření strachu a hrůzy za pomoci násilí. Je-li předpoklad, že hnací silou tohoto násilí je určitá ideologie

⁶ ČESKO. MINISTERSTVO VNITRA. *Definice pojmu terorismus* [online]. Praha: © 2021 Ministerstvo vnitra České republiky, [cit. 2022-06-02]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/definice-pojmu-terorismus.aspx>

⁷ BEZPEČNOSTNÍ INFORMAČNÍ SLUŽBA. *Terorismus* [online]. Praha: © 2022 Bezpečnostní informační služba, [cit. 2022-06-02]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/terorismus/>

(o čemž lze samozřejmě polemizovat), mohlo by být jedním z řešení, se zaměřit na přerušení procesu „radikalizace“ někdy označovaného jako radikalizace v násilný extrémismus. Používání takové terminologie může být nevhodné, ale je zde míněno jako odkaz na procesy, kterými lidé dospívají k přesvědčení, které nejen ospravedlňuje násilí, ale nutí je k němu, a jak postupují – nebo nepostupují – od myšlení k činům.

Úspěšný postup přesvědčení vyžaduje určité porozumění nositelům a cílům násilného extremismu.⁸ Existuje mnoho popsaných způsobů radikalizace. Proč způsobů? Protože, když mluvíme o radikalizaci, tak mluvíme o určitém procesu (Moghaddam hovoří o sociálním a psychologickém procesu)⁹, který má různou dynamiku, různé faktory a prvky, které obsahuje a které jí ovlivňují. Nejdůležitějším prvkem je osoba, co se do procesu radikalizace zařadila. Co ji k tomu vedlo? Jakou měla nebo má motivaci? Kdo jí ovlivnil a jak na ni působil? Jakým směrem se samotný proces radikalizace ubírá a projevuje u daného jedince? Např. změnami v chování, v oblasti víry anebo myšlení. Definice Vegrichtové zní takto: „Radikalizace je víceúrovňový dynamický proces, během něž jedinec přijímá vyhraněné názory a postoje směřující k akceptaci, legitimizaci, podpoře a realizaci násilí na základě významné ideologické nebo náboženské doktríny či přesvědčení.“¹⁰

Jaroslav Slepecký a kol. ve své publikaci dělí proces radikalizace do různých úrovní (microm, mezo, macro), které vedou k násilnému extrémismu. Pokouší se zobecnit klíčové rysy a příčiny i vlastnosti jedince vedoucí k násilí, a stanovit určité příčinné faktory, které by mohli být pro proces radikalizace zásadní. A z toho vyvodit určitý rámec pro určení procesu radikalizace a s ním spojená rizika. Slepecký a spol. uvádějí určité základní předpoklady pro dělení do již uvedených

⁸ BORUM, Randy. *Radicalization into Violent Extremism: Journal of Strategic Studies*. [online] University of South Florida, 2011. N. 4, Vol. 4, s. 8. [cit. 02-13-2022] Dostupné z https://www.jstor.org/stable/26463910?seq=1#metadata_info_tab_contents

⁹ MOGHADDAM, M. Fathali, 2005, *American psychologist, The Staircase to Terrorism - A Psychological Exploration*, The American Psychological Association, Roč. 60, č. 2, s. 161. DOI: 10.1037/0003-066X.60.2.161

¹⁰ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. s. 35. ISBN 978-80-271-2031-4.

úrovni – „radikalizace je dynamický, několikafázový a mnohostranný fenomén, jež je ovlivňován dvěma typy faktorů – push faktory a pull faktory.

Proces radikalizace potřebuje pro svůj růst prostředí a podmínky, ty musí být pro radikalizaci jedince příznivé. Příspět mohou tzv. situační faktory – strukturální podmínky a širší kontext, či skupinová dynamika a konkrétní události, které mohou fungovat jako tzv. spouštěče radikalizace. Strukturální faktory nejsou dostatečným podkladem pro zdůvodnění radikalizace. Nezbytné je analyzovat individuální předpoklady. Dezinformační a propagandistické kampaně radikálních subjektů tento proces často urychlují v zájmu rekrutace nových příznivců a členů.“¹¹

1. 3 Radikalismus

Slovo radikalismus má základ v latinském slově „radix“, což je v překladu „kořen“ nebo „radicalis“, tedy „základní“. Synonymum ke slovu radikalismus může tedy znít „od základů“ nebo „ke kořenům“. Jedná se o způsob myšlení a konání s cílem dosáhnout změnu stávajícího stavu.

Termín radikalismus je často zaměňován s termínem extremismus. Extrémismus pomyslně vyznačuje krajní, nejzazší nebo hraniční pozici určitého stavu. Z pohledu politického spektra se extrémismus na pomyslné ose nachází jako nejzazší bod od středu a směrem do středu plynule navazuje na radikalismus. Extrémista na rozdíl od radikála je schopen k dosažení svých cílů sáhnout i k násilným a nelegálním činům, zatím co radikál použije všech dostupných, ale legálních prostředků. Radikalismus tedy můžeme charakterizovat jako kritický pohled na stávající stav a snahu o jeho změnu nebo alespoň zrušení stávajícího stavu, radikalismus je protikladem konzervatismu. Danics a Tejchmanová o radikalismu také uvádějí „Jedná se spíše o postoj než plnohodnotné politické přesvědčení, přičemž se jeho postoj mění s politickými okolnostmi, v níž se radikálové nacházejí.“¹²

¹¹ SLEPECKÝ, Jaroslav. *Bezpečnostní prostředí v Evropě – radikalizace, terorismus a ochrana obyvatelstva*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z.ú., 2019. s. 30 ISBN 978-80-7556-053-7.

¹² DANICS, Štefan a TEJCHMANOVÁ, Ladislava, *Extremismus, radikalismus, populismus, euroskepticismus*. Praha: UJAK, 2017, s. 84-79. ISBN 978-807452-122-5

1. 4 Deradikalizace

Bylo by jednoduché říct, že deradikalizace je opakem radikalizace. Tak jednoduché to však není. Na deradikalizaci se dá dívat ze dvou pohledů, a to jako na proces, kdy je jedinec plně zasažen a plně přesvědčen o určité ideologii nebo jedinec prochází určitými stádii přeměny (velmi náročné takto zasaženou osobu odhalit, změny v chování pozorují pouze nejbližší nebo rodina). V prvním případě musí dojít k aktivnímu zásahu do myšlení a chování již zradikalizované jedince a intenzivní působení na něj. Důležitým prvkem je absolutní izolace od zdroje ideových informací (rekruta). A v druhém případě se může jednat o preventivní působení na predisponované skupiny, ve kterých se mohou pohybovat vulnerabilní jedinci. Dá se tedy říct, že deradikalizace je soubor preventivních a intervenčních opatření sloužící k detekci indikátorů radikalizace a příznaků, zpomalení a zastavení procesu radikalizace a neutralizování pro společnost škodlivé chování a resocializaci¹³.

¹³ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. 165-155 s. ISBN 978-80-271-2031-4.

2. Proces radikalizace

2. 1 Radikalizační proces

Bylo by jednoduché říct, že deradikalizace je opakem radikalizace. Tak jednoduché to však není. Na deradikalizaci se dá dívat ze dvou pohledů, a to jako na proces, kdy je jedinec plně zasažen a plně přesvědčen o určité ideologii nebo jedinec prochází určitými stádii přeměny (velmi náročné takto zasaženou osobu odhalit, změny v chování pozorují pouze nejbližší nebo rodina). V prvním případě musí dojít k aktivnímu zásahu do myšlení a chování již zradikalizované jedince a intenzivní působení na něj. Důležitým prvkem je absolutní izolace od zdroje ideových informací (rekruta). A v druhém případě se může jednat o preventivní působení na predisponované skupiny, ve kterých se mohou pohybovat vulnerabilní jedinci. Dá se tedy říct, že deradikalizace je soubor preventivních a intervenčních opatření sloužící k detekci indikátorů radikalizace a příznaků, zpomalení a zastavení procesu radikalizace a neutralizování pro společnost škodlivé chování a resocializaci¹⁴.

Borum uvádí faktory pro růst a rozrůstání sociálního hnutí, jsou jimi – tvorba mobilizačního potenciálu, vytváření a motivování náborových sítí, aktivní účast a odstraňování překážek. V teorii sociálních hnutí se v kontextu s nábořem členů objevuje termín „rational prospector“, členové hnutí fungují jako prospektoři, kteří vyhledávají a následně se zaměřují na skupinu potencionálních zájemců, která bude nejprospěšnější v rámci věci.

Činnost prospektorů se dělí do dvou fází – využití dostupných zdrojů k nalezení potencionálních cílů a následnému působení a přesvědčování nových rekrutů. Klíčové je porozumění, sociálním vazbám a vztahům potencionálních zájemců.¹⁵ V rámci teorie sociálního hnutí uvádí Makáriusová, jako přelomový faktor,

¹⁴ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. 165-155 s. ISBN 978-80-271-2031-4.

¹⁵ BORUM, Randy. *Radicalization into Violent Extremism: Journal of Strategic Studies*. [online] University of South Florida, 2011. N. 4, Vol. 4, s. 16-17. [cit. 02-14-2022] Dostupné z https://www.jstor.org/stable/26463910?seq=1#metadata_info_tab_contents

pochopení jednotlivých činností a „angažmá“ v rámci hnutí: Proč jedinci do radikálních hnutí vstupují? S jakým cílem a dosažení pozic v rámci skupiny?

Tento faktor se dělí na dva principy – vnější a vnitřní kritérium. Vnější kritériem se rozumí prezentace hnutí navenek, jakou politiku zastává v náboru nových členů a vůči osobám jednajícím ve prospěch hnutí. Vnitřním kritériem jsou důvody, proč se stát členem skupiny, osobní motivace k naplnění idejí a cílů hnutí. Uvedená kritéria jsou rozdílná, avšak na sobě zcela závislá, což je určitým „paradoxem radikalizačního procesu“ (nemotivovaný jedinec může být správným rekrutováním a působením skupiny zradikalizován, ale naopak doplnění chybějící informací ideologie již zradikalizovaného jedince může vést k demotivaci a upuštění od radikalizace).¹⁶ Pokaždé se ale jedná o vertikální nebo horizontální postup, který je názorně zobrazen v níže uvedených modelech.

Jedním z klasických modelů vedoucích k zapojení k terorismu je radikalizace prostřednictvím rozvoje nebo přijetí extrémistického přesvědčení, jež omlouvá násilí. Politikou složek a odborníků v bezpečnostní sféře a mimo ni, v rámci boje a prevence, je pochopení všech faktorů, a nejen obecných trendů skládajících se do těchto modelů. Tyto modely pokaždé dospějí k jednomu cíli. Schmidův model je sestavený z faktorů, které jsou rozděleny do tří základních úrovní.

2. 1. 1 Tří úroňový model

Tento model vede k analýze radikalizačního procesu za pomoci příčin a faktorů. Celý model je postaven na analýze chování jednotlivce nejprve v kontextu s užšími sociálními souvislostmi a následně v kontextu s širším okolím tak, aby bylo možno odvodit chování celé skupiny.

Mikroúroveň je individuální úroveň zahrnující například problémy s identitou, neúspěšnou integrací, pocity neúspěchu, neúspěch v integraci, odcizení, marginalizace (proces sociálního vyloučení, v rámci něhož je jednatel nebo

¹⁶ MAKARIUSOVÁ, Radana. *Globální terorismus a radikální hnutí*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. 24-27 s. ISBN 978-80-7380-777-1.

skupina vyloučena na okraj společnosti), diskriminace, relativní deprivace (pocity strádání vzniklé komparací člověka s těmi lidmi, jejichž životní styl a socioekonomickou úroveň považuje za směrodatnou), ponížení (přímé nebo zprostředkované), etiketizace a odmítnutí, často v kombinaci a morálním rozhořčením a pocity (zástupné) pomsty.

Mezouroveň je širší radikální prostředí, podpůrné nebo dokonce spolupachatelské sociální okolí, to je určeno jako shromaždiště a je „chybějícím článkem s širší voličskou nebo referenční skupinou teroristů, která je poškozená a trpí nespravedlností, což může následně vést k radikalizaci části skupiny mladých lidí a vést ke vzniku teroristických organizací.

Makrouroveň je úloha vlády a společnosti doma i v zahraničí, radikalizace veřejného mínění a stranické politiky, napjaté vztahy mezi většinou a menšinou zejména pokud jde o zahraniční diaspory, nedostatečné sociálně-ekonomické příležitosti pro celé vrstvy společnosti, což vede k mobilizaci a radikalizaci nespokojených, z nichž některé mohou nabýt podoby terorismu;¹⁷

2. 1. 2 Radikalizace z pohledu FBI

FBI uvádí ve studii vydanou v roce 2019 zaměřené na „lone wolfs“ - osamělé vlky také osamělé útočníky, poukazuje na proces radikalizace a uvádí statistiky, tato problematika pokračuje níže v textu. Studie je postavena na vzorku 52 útočníků v rozmezí roku 1972-2015. Jedná se jen o muže, vzhledem k místní příslušnosti FBI studie vychází z útoků provedených na území Spojených států, kde se útočníci radikalizovali. Odlišovali v charakteristikách jako je věk, rasa, příbuzenský vztah a vzdělání.

Radikalizace je proces, při němž jedinec přechází od nenásilného systému přesvědčení k systému přesvědčení, že aktivní prosazování, usnadňování

¹⁷ SCHMID, Alex., P. (2013). Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review. [online]. ICCT Research Paper. The Hague. [cit. 02-09-2022]. Dostupné z file:///C:/Users/42060/AppData/Local/Temp/ICCT-Schmid-Radicalisation-De-Radicalisation-Counter-Radicalisation-March-2013.pdf

nebo použití nezákonného násilí je nezbytné a oprávněné k ovlivnění společenské i politické změny. Proces, kterým se jedinec radikalizuje, může být obtížné rozpoznat, protože radikalizace je nelineární proces, který je v mnoha ohledech formován soukromými myšlenkami, zkušenostmi a názory jedince. Radikalizace je tedy vysoce osobní a specifická pro každého jednotlivce a může se značně lišit v tom, jak k ní dochází, ale také v tom, jak se projevuje navenek. K radikalizaci může vést více cest a radikalizace samotná ne vždy vede k mobilizaci k násilí.

Většina těchto osamělých útočníků stejně jako ostatní útočníci využívají násilí k prosazení svých cílů. Většina osamělých útočníků tvrdí, že to, co je odlišuje od teroristů je, že je jejich násilí pácháno ve službách vyšších ideologických cílů jako je podněcování sociálních nebo politických změn. 25 % osamělých útočníků z této studie zaměřuje své násilné činy proti vládě, hlásí se k různým ideologiím jako je názor, že je vláda zkorumpovaná a někteří občané se považují za nezávislé na státu. Takové ideje mohou vést až pokusům o svržení vlády. Z 19 % jsou podnětem rasové motivy, a to především nadřazenost bílé rasy, dalších 19 % je islámská radikální propaganda a jiné.

Co se týče časového rámce radikalizace, výzkumníci zjistili, že u osob, u kterých se dalo dobrat k historickým údajům bylo 34 jedinců přesvědčeno o své ideologii více než rok. Z toho 17 jedinců spáchalo útok do jednoho roku.

2. 2 Modely radikalizace

Řada vědců z různých oborů, kteří se zabývají fenoménem terorismu a radikalizace se pokouší charakterizovat, proč k radikalizaci dochází a co na ni působí. K lepšímu pochopení vztahů mezi faktory, které vedou k radikalizaci vyvíjejí různé modely napomáhající k lepší orientaci v problematice. Modely se mezi sebou různě odlišují jak co do rozsahu nebo struktury, ale všechny dochází ke stejnému poznatku, že přeměna radikalizovaného subjektu je proces nebo cesta probíhající v několika fázích proměny. Mezi známe modely nebo principy znázorňující proces radikalizace se řadí např. dopravní pás Zeyno Baranové,

pyramida Sophie Moskalenkové a Clarka McCauleyho nebo schodiště Fathaliho Moghadama¹⁸.

2. 2. 1 Pyramidový model radikalizace

Clark McCauley a Sophia Moskalenko znázorňují radikalizaci v podobě dvou pyramid. Pyramidy jsou dvě, protože autoři této teorie chtějí zdůraznit, že je důležité oddělit radikalizaci určitého postoje (návoru na věc) od radikalizace behaviorální (nějakého chování, jednání), proto tedy pyramida názorová a pyramida akční. Pyramidy jsou rozloženy do 3 úrovní – celospolečenské skupinové a individuální. Jednotlivec se radikalizuje na základě osobní nespokojenosti a stížností na skupinu, která je pod vlivem masmédií, různých dezinformací a svědectví jiných osob. Jednotlivec je vystaven informacím jako člen malých skupin setkávajících se tváří v tvář. A společnost nebo politické skupiny se radikalizuje v konfliktu se státem nebo jinými politickými skupinami. Napříč těmito úrovněmi je zasazeno 12 mechanismů radikalizace. U dvou mechanismů jde o individuální radikalizace, u zbylých deseti se jedná o radikalizaci v kontextu se skupinovou identifikaci reagující na vnější ohrožení.

¹⁸ VEGRICHTOVÁ, Barbora, 2019, *Hrozba radikalizace – Terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada Publishing, a. s., 38 s. ISBN 978-80-271-2031-4.

Úroveň Radikalizace	Mechanismus Radikalizace
Individuální	Osobní viktimizace Politická křivda Vstup do skupiny – kluzká plocha Vstup do radikální skupiny – síla lásky Podobně smýšlející skupina
Skupinová	Izolace a hrozba Konkurenční boj mezi skupinami Konkurence se státní mocí – kondenzace Konkurence uvnitř skupiny
Celospolečenská	Konflikt s vnější skupinou Nenávist Mučednictví

Obrázek 1 Mechanismy radikalizace pyramidového modelu¹⁹

Prvním mechanismem je osobní viktimizace, zde je hnacím motorem osobní msta zapříčiněná určitou negativní zkušeností, vraždou člena rodiny nebo osobní zkušeností s pohlavní zneužitím atp. Druhým mechanismem je politická křivda, jde o situace, kdy jedince radikalizují politické trendy nebo události ve společnosti. Někdy se jedná i o rasisticky motivované teroristické činy. Jiným typem radikalizace, spadajícím do tohoto mechanismu může být i určitý stupeň psychopatologického onemocnění (např. schizofrenie). Autoři uvádí, že by pravděpodobně teroristická skupina netolerovala psychicky nemocného člověka už jenom pro jeho nespolehlivost.

Vstup do radikální skupiny též uváděné jako kluzká plocha, je třetím mechanismem. Postupné se začleňování do skupiny, plnění úkolů od těch

¹⁹ McCAULEY, Clark, MOSKALENKO, Sophia, 2008, Mechanisms of Political Radicalization: Pathways Toward Terrorism. *Terrorism and Political Violence*, Taylor & Francis Group, 415-433 s. ISSN 0954-6553, Dostupné z <https://www.tandfonline.com/action/journalInformation?journalCode=ftpv20>

nejjednodušších až po ty obtížné, skupina si nového člena „otřukává“ a přetváří k obrazu svému. Jen zřídka dochází k tomu, že by se jednotlivec zradikalizoval v jednom velkém kroku a rovnou se podílel na těch nejdůležitějších úkolech.

Dalším mechanismem je vstup do radikální skupiny – síla lásky. Tento mechanismus radikalizace je postaven na principu osobních vztahů a rodiny. Skupina si vybírá nové členy z okruhu nejbližších přátel nebo vlastní rodiny. Zde odpadá určitá fáze prověřování a zjišťování schopností nového člena a je vše samozřejmě mnohem jednodušší v rámci konspirace skupiny.

Pátý mechanismus pojednává o podobně smýšlející skupině, jedinec, nově příchozí do skupiny, s názorem stejným, avšak umírněným, jako převážná část skupiny se po interakci s názory ostatních členů ztotožňuje, a z umírněného mínění se posouvá do radikálnějšího pohledu na danou věc.

Izolace a hrozba je šestým mechanismem a vytváří se na bázi posilování vztahů nebo názorových pout mezi členy skupiny, které posilují ohrožující faktory působící z vnějšku na skupinu. Teroristická buňka je v tomto mechanismu přirovnávána k vojenské jednotce, kde vojáci v boji jsou odříznuti od všech a musí se spoléhat pouze jeden na druhého. Tak vzniká vysoká soudržnost ve skupině, díky níž členové dodržují pevnou morálku. Vzniká velmi silný tlak na názorovou shodu a internacionalizaci hodnot ve skupině. Kombinace izolace a vnější hrozby dělá skupinu silnější. Konsensus skupiny na hodnotách a morálce získává obrovskou moc, včetně pravomoci odůvodňovat, a dokonce vyžadovat násilí vůči těm, kteří ohrožují skupinu.

Sedmým mechanismem je konkurenční boj mezi skupinami. Tím je myšleno, že zde probíhá určitý konkurenční boj, kde se skupiny předhání ve svých radikálních skutcích natolik, aby zaujaly základnu sympatizantů (pomyslnou základnu pyramidy). Čím více se skupina extrémistický projeví, tím získá více příznivců a podporovatelů, a tím více se posouvá na vrchol pyramidy.

Dalším, tedy osmým mechanismem je konkurence se státní mocí také nazývaná kondenzace. Tato forma radikalizace, kdy radikální skupina získává své sympatie organizací nezákonných akcí jako pochodů nebo shromáždění, které jsou potlačovány za pomoci státních orgánů. Jsou zde často porušována občanská a lidská práva policejní represí. Výsledkem je nárůst sympatií k obětem státní represe a určitá mobilizace sympatizantů skupiny. Ze všech těch, kteří podniknou první radikální akci – připojí se k ilegálnímu shromáždění nebo pochodu – většina pravděpodobně zareaguje na represi tím, že se akce vzdá. Riziko považují za příliš vysoké na to, aby pokračovali. Ostatní se nenechají odradit a zvýší své nasazení a obrací své kroky proti státu. V každém případě je výsledkem interakce mezi státem a nestátní skupinou často vzájemná eskalace násilí mezi skupinou a policií. Dochází tak postupné selekci jedinců, jejichž radikalizace nestačí čelit silicím tlaku státu. Závěrem této formy eskalace a sebe výběru bude pravděpodobně to, že nepatrný zlomek původní protestní skupiny se zkonduzoval do vysoce radikalizované skupiny.

Devátý mechanismus se zabývá konkurencí uvnitř skupiny neboli štěpení skupiny vyvolané rozdílnými názory členů skupiny. Názorová nejednotnost mezi členy vede k rozpadu skupiny a vzniku jinak smýšlející skupiny. Pokud je názorově vyhraněný pouze jeden člen, skupina většinou neodolá tlaku celé skupiny, ale jedná-li se o skupinku dvou i tří členů, může odolat. Pokud je tlak skupiny natolik velký dochází k vyloučení ze skupiny, po případě k odstranění nepřizpůsobivých jedinců. Skupinu dokáže udržet pohromadě pouze nátlak zvenčí nebo státní represe.

Desátým mechanismem je radikalizace vyvolaná konfliktem s vnější skupinou a politika Jiu-jitsu – tuto formu radikalizace lze chápat jako už výše popsané mechanismy, kdy si dvě skupiny navzájem konkurují, což vede k vzájemnému vnějšímu ohrožení a tím udržují vlastní soudržnost, zvýšený respekt k vůdcům uvnitř skupiny a idealizaci norem uvnitř skupiny. Ve větších skupinách je odkaz na soudržnost často nahrazen odkazem na identifikaci uvnitř skupiny, vlastenectví nebo nacionalismus, ale vzorec v reakci na vnější ohrožení je podobný jako v malých skupinách. Masová radikalizace vnějším útokem je natolik spolehlivá,

že ji lze použít jako strategii. Někteří teroristé se výslovně snažili vyvolat reakci státu, která bude daleko za hranicemi teroristů a zaútočí na stoupence teroristů, kteří ještě nebyli mobilizováni k akci. Předvídatelným výsledkem je mobilizace sympatizantů teroristů daleko za hranice toho, co mohou teroristé dosáhnout sami. Tuto strategii nazýváme politika Jiu-jitsu: použití síly nepřítele proti němu.

Jedenáctý mechanismus – nenávist – masová radikalizace v konfliktu s podskupinou. V delší válečný konfliktech, zejména provázeným zvýšeným násilím dochází k tzv. dehumanizaci protivníka. Na protivníka je nahlíženo jako na věc bez citu a lidskosti. Dochází k radikalizaci společnosti v důsledku nenávisti vůči protivníkovi. Neúspěch protivníka vyvolává ve společnosti pozitivní emoce a naopak. Z tohoto pohledu není nenávist emocí, ale příležitostí k prožívání mnoha emocí v závislosti na tom, co se stane s nenáviděným cílem.

Poslední dvanáctý mechanismus – masová radikalizace v konfliktu s podskupinou – mučedník – „mučednictví“ funguje na principu sociální konstrukce, kdy v některých společnostech je „obětování se“ viděno jako nejcennější akt, ten je oslavován a považován za hrdinský čin, přičemž jsou zpravidla odměňováni a velebeni i rodiče mučedníka^{20, 21}.

Z modelu vyplývá, že může být mnoho jednotlivců s vyhraněnými názory, ale jen jednotky jsou ochotny investovat svůj čas, riskovat a pomocí násilí prosadit svůj názor. Princip pyramidy spočívá v její základně, kde se nachází množina všech sympatizantů, kteří se posouvají postupně pyramidou vzhůru. Každý stupeň je určitou hranicí, kterou překročí pouze část sympatizantů. Na každém stupni tedy dochází k selekci jedinců, „se zvyšujícími se stupni roste intenzita zapojení a oddanost jedince“²². Na samotném vrcholu jsou pouze extrémní jedinci, kteří

²⁰McCAULEY, Clark, MOSKALENKO, Sophia, 2008, Mechanisms of Political Radicalization: Pathways Toward Terrorism. *Terrorism and Political Violence*, Taylor & Francis Group, 415-433 s. ISSN 0954-6553, Dostupné z

<https://www.tandfonline.com/action/journalInformation?journalCode=ftpv20>

²¹ SMOLÍK, Josef, 2020, *Psychologie terorismu a radikalizace: Jak se z beránek stávají vlci*. Mendelova univerzita v Brně, 95-96 s. ISBN 978-7509-723-1

²² VEGRICHTOVÁ, Barbora, 2019, *Hrozba radikalizace – Terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada Publishing, a. s., 41 s. ISBN 978-80-271-2031-4

jsou ochotni obětovat vše a dopustit se samotného teroristického činu. Každý jednatel, který dosáhne vrcholu pyramidy a prosazuje svoji pravdu násilnými akty má za sebou řadu sympatizantů, kteří zůstali na nižších patrech, ale jsou ochotni se ztotožnit se stejnou ideologií, podporovat ji a určitým způsobem ji i ospravedlňovat. Ale již nejsou ochotni investovat svůj čas, zdroje a podstoupit tak vysoké riziko²³.

2. 2. 1. 1 Názorová pyramida

Na základně této pyramidy jsou jednotlivci, kteří se nestarají o politickou věc (neutrální); výše v pyramidě jsou ti, kteří věří v příčinu, ale neomlouvají násilí (sympatizanti); ještě výš ti, kteří ospravedlňují násilí na obranu věci (ospravedlňovatelé); a na vrcholu pyramidy ti, kteří cítí osobní morální povinnost chopit se násilí na obranu věci. Na rozdíl od radikalizačního modelu schodiště mohou jednotlivci při pohybu nahoru a dolů mezi patry pyramidy přeskokovat²⁴.

2. 2. 1. 2 Akční pyramida

Na základně této pyramidy jsou jednotlivci, kteří nevykazují žádnou činnost pro politickou skupinu nebo věc (inertní), výše v pyramidě jsou ti, kteří jsou zapojeni do legálních politických akcí pro věc (aktivisté), v další úrovni ti, kteří se zabývají nezákonnými akcemi pro věc (radikálové) a na vrcholu pyramidy ti, kdo jsou zapojeni do nezákonných akcí zaměřených na násilné aktivity (teroristé). I zde se na rozdíl od radikalizačního modelu schodiště mohou jednotlivci při pohybu nahoru a dolů mezi patry pyramidy přeskokovat²⁵.

Z radikalizačních procesů znázorněných v pyramidách lze odvodit taktické a strategické postupy využitelné v bezpečnostních politikách bezpečnostních složek²⁶.

²³ McCAULEY, Clark, MOSKALENKO, Sophia, 2008, Mechanisms of Political Radicalization: Pathways Toward Terrorism. *Terrorism and Political Violence*, Taylor & Francis Group, 415-433 s. ISSN 0954-6553, Dostupné z

<https://www.tandfonline.com/action/journalInformation?journalCode=ftpv20>

²⁴ McCAULEY, Clark, MOSKALENKO, Sophia, 2017, Understanding Political Radicalization: The Two-Pyramids Model. *American Psychologist*, s. 205-216, Dostupné z

https://repository.brynmawr.edu/psych_pubs/60/

²⁵ tamtéž

²⁶ tamtéž

2. 2. 2 Model schodiště

Fathali M. Moghaddam použil ke znázornění radikalizačního procesu metaforu schodiště. Schodiště se směrem vzhůru zužuje a nejvyšší patro znázorňuje teroristický čin. Směřuje z přízemí do pěti pater a v každém patře se pro jedince stoupajícího po schodech otevírá několik dveří, ze kterých si může vybrat. Důležité není kolik dveří a místností lidé vnímají, ale co si za nimi představují a zda jsou pro ně otevřené. Postupem po patrech nahoru dveří, a tedy možností v rozhodování ubývá. V poslední patře už jsou možnosti rozhodnutí velmi omezené, a to, zda člověk zničí pouze sama sebe nebo i někoho jiného.

Přízemí pomyslné budovy zahrnuje stejně jako v pyramidovém modelu naprostou většinu společnosti, kterou cloumají určité psychologické procesy. Jak vnímá určitou nespravedlnost, férovost a pocity frustrace působící v prostředí, v němž žijí. Jedinci, mající snahu se svou situací něco dělat, postupují po schodišti do prvního patra. Aby bylo možné pochopit, proč někteří jedinci mají snahu řešit situaci násilným činem, je důležité porozumět míře vnímání nespravedlnosti v široké společnosti v přízemí. Vedle psychologických faktorů hrají velkou roli i faktory materiální.

Studie a důkazy potvrzují, že členové teroristických skupin zahrnují vysoce vzdělané jedince, pocházející z velmi movitého prostředí. Nedá se tedy říct, že by teroristé pocházeli jen z chudých oblastí bez vzdělání ba naopak. Moghaddam poukazuje na významný faktor vnímání deprivace, kdy výše postavení jedinci v rámci společnosti nebo určitých sociálních skupin vykazují větší míru nespokojenosti než řadoví členové. V prvním patře jednotlivec hledá řešení problému, který vnímá jako nespravedlivý. Zde se nabízejí dva psychologické faktory a to: určitá osobní mobilita umožňující zlepšená situace a vnímání procesní spravedlnosti. Důležité je, zda jsou pro schopného jedince otevřené dveře k postupu v hierarchii společnosti vedoucích určitému uspokojení. Pokud takové dveře otevřené jsou, jedinec nemá potřebu hledat jiné prostředky k dosažení cíle.

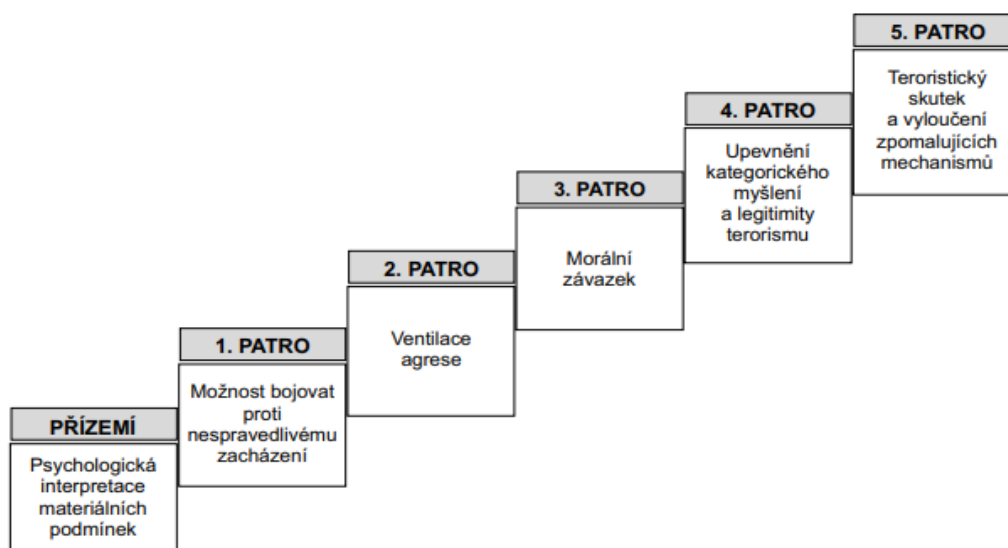
Výzkum teorie spravedlnosti dokazuje, že lidé mají potřebu cítit spravedlnost, pokud tomu tak není dochází u nich k určité nespokojenosti. A pokud pocit

spravedlnosti vnímají, pak je pro ně důležité se na ní osobně podílet. Jsou ale země, kde není možné svobodně vyjádřit svoji nespokojenost a jakkoliv se podílet na rozhodování o budoucnosti, a dokonce je toto úsilí potlačováno represemi. Zde dochází u určitých jedinců k hromadění agrese a ti šplhají do druhého patra.

Jednotlivci, kteří dosáhnou druhého patra, ale stále vnímají vážné nespravedlnosti, prožívají hněv a frustraci a za určitých okolností jsou vůdčími osobnostmi ovlivněni, aby svou agresi přesunuli na „nepřítele“. Jedinci, kteří jsou náchylnější k fyzickému přesunu agrese na nepřátele, šplhají po schodech dále. Ve třetím patře dochází k zásadnímu zlomu, kdy dochází k inklinaci řešit své problémy pomocí teroristických taktik a metod. Přichází na scénu postupné seznamování se s teroristickou skupinou a přeměnu v rekruta. Rekruti jsou cvičeni, aby dodržovali absolutní utajení svého paralelního teroristického života před svým okolím, a to i svými nejbližšími. Postupně se dostávají do izolace, která působí i díky ilegálním aktivitám skupiny a vnějšímu tlaku možných státních represí, což utvrzuje pocit sounáležitosti se skupinou.

Ve čtvrtém patře dochází k náboru rekrutů. Nově příchozí se učí vnímat svět černobíle principem „my-versus-oni“, a legitimizovat teroristickou organizaci. V posledním patře – pátém – jsou vybráni a vycvičeni konkrétní jedinci, aby se vyhnuli inhibičním mechanismům, které by jim mohly zabránit ve zranění a zabití ostatních i sebe samých, a ti vybraní jsou vybaveni a vysláni k provádění teroristických činů²⁷.

²⁷ MOGHADDAM, M. Fathali, 2005, *American psychologist, The Staircase to Terrorism - A Psychological Exploration*, The American Psychological Association, Roč. 60, č. 2, 161-169 s. DOI: 10.1037/0003-066X.60.2.161

Obrázek 2 Model radikalizace – schodiště k terorismu²⁸

2. 2. 3 Model Quintana Wiktorowitze

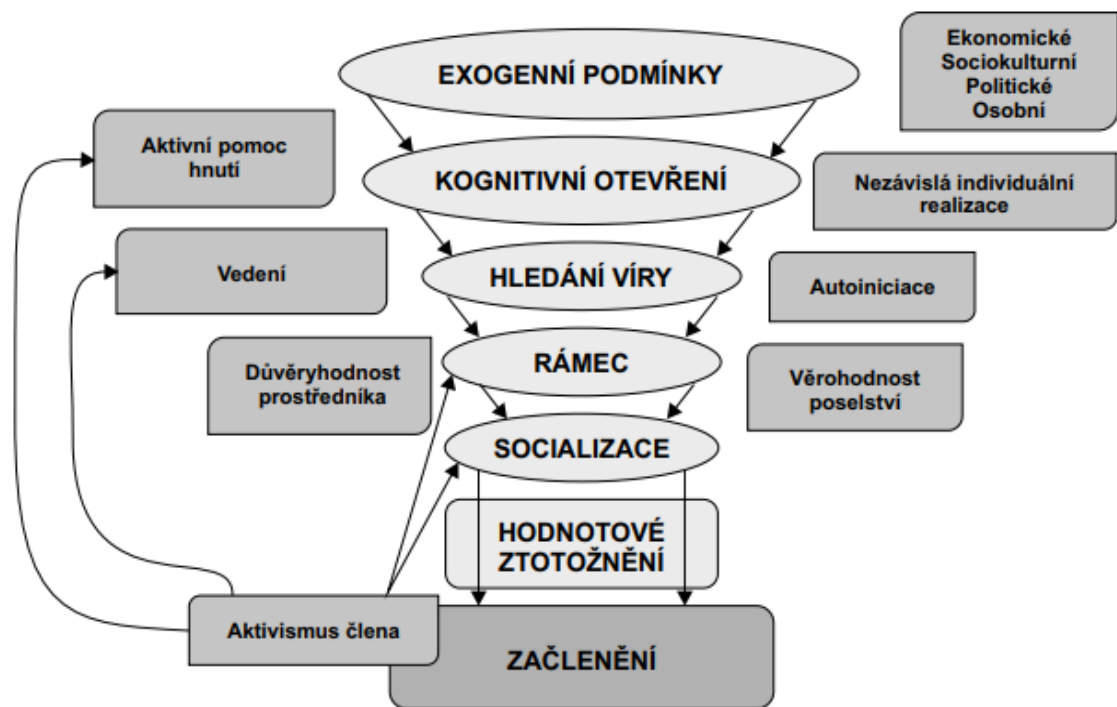
Radikalizační model Quintana Wiktorowitze vychází z případové studie radikálního islamistického hnutí al-Muhajiroun („přistěhovalci“), kterou založil Omar Bakri Mohammed v Saudské Arábii 1983. V roce 1987 byl nucen opustit zemi a odcestoval do Velké Británie, kde v liberálním politické prostředí do hnutí naverbovalo nové členy na místních univerzitních kampusech.

Wiktorowitz uvádí, že získání jednotlivce pro vstup do radikálního hnutí je zdlouhavý pozvolný proces plný přesvědčování, seznámení s myšlenkami skupiny, debat a úvah.

Celý proces přesvědčování jednotlivce rozdělil do čtyř částí:

- 1) kognitivní otevření – jedinec se stává přístupným novým myšlenkám a názorům,
- 2) náboženské hledání – jedinec hledá odpovědi pomocí náboženského systému,
- 3) přízpusobením se rámcům – jedinec je osloven náboženskou doktrínou, která je veřejně reprodukována,
- 4) socializace – ztotožnění se s výkladem daným náboženskou doktrínou, dochází

²⁸ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. 39 s. ISBN 978-80-271-2031-4.

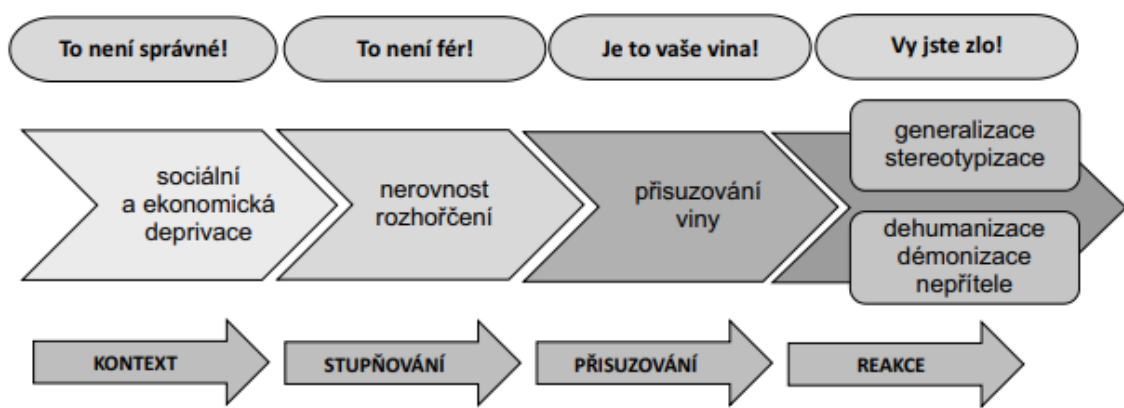
Obrázek 3 Model radikalizace Quintana Wiktorowitcze²⁹

2. 2. 4 Čtyřstupňová varianta Rendyho Boruma

Randy Borum vytvořil čtyřstupňový model pro pochopení myšlení teroristů. Je založen na faktu, že proces ideologického vývoje je podobný jak jednotlivci, tak i skupinám s různou ideologií. Model je vytvořen metodou pokus omyl. Tento model by měl pomáhat vyšetřovatelům a zpravodajským analytikům k lepšímu posouzení chování, zkušeností a aktivit jednotlivců nebo skupin. Proces je nastartován negativní situací, vnímáním určité nespravedlnosti. Pokračuje nalezením viníka, jeho dehumanizace z důvodu ospravedlnění následné agrese. V první fázi procesu radikalizace dochází k sociální nebo ekonomické deprivaci. Jednotlivec nebo skupina se dostanou do nežádoucí situace zapříčené špatným ekonomickým stavem, ztrátou zaměstnání nebo omezováním lidských práv státní represí, vládních nařízeních atd. vnímanou jako určité vybočení z normálu (není to správné).

²⁹ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. 43 s. ISBN 978-80-271-2031-4.

V další fázi se aktéři procesu v důsledku srovnání s jinými jednotlivci, skupinami, zeměmi nebo národy mají pocit nespravedlnosti, a hledají viníka, kterého většinou nacházejí v někom, kdo má lepší životní standard žije v blahobytu – není to spravedlivé, není to fér. Ve třetí fázi dochází k označení cíle, obviňování a převedení vinny za nastalou situaci na někoho jiného. Poslední čtvrtá fáze je už jenom reakce na nepříznivý stav věci. Označený cíl je považován za „zlý“ a „špatný“. Lidé, kteří trpí nespravedlivými podmínkami ze strany druhých přece nemohou být „zlí“ a „špatní“, což je příznivé pro omluvu agrese. A už jenom dehumanizace cíle sloužící k legitimizaci násilí.³⁰

Obrázek 4 Model radikalizace Randyho Boruma³¹

2. 2. 5 Model NYPD

Zpravodajské oddělení policie z New Yorku vypracovalo model radikalizace, který se od výše uvedených modelů odlišuje především svojí linearitou. Model je zaměřený na radikalizaci salafistického islámu a je složen ze čtyř fází. Proces začíná ve fázi preradikalizace, kdy se jednatel vystavuje působení náboženské ideologie. V další fázi dochází ke ztotožnění jedince s danou doktrínou. Následně dochází k obklopení podobně smýšlejících jedinců a prohloubení přesvědčení. V poslední fázi pak dochází ke konečnému přijetí doktríny a finálnímu zradikalizování.

³⁰ BORUM, R., 2003, *Understanding the Terrorist Mind-Set.*, FBI Law Enforcement Bulletin, Roč. 70, č. 7, Criminal Justice Periodicals, 7-10 s.

³¹ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti.* Praha: Grada, 2019. 44 s. ISBN 978-80-271-2031-4.

Tento model staví všechny fáze procesu na jednu úroveň a nebere u v potaz žádné vnější vlivy které na celý proces působí. Zaobírá se pouze jednotlivcem a je velmi zjednodušený.³²

Obrázek 5 Model radikalizace salafisticko-džihadistická dle NYPD³³

2. 3 Financování procesu

Všechny činnosti, jejichž výsledkem jsou teroristické činy a patří sem i proces radikalizace, mají zákonitě nějaké náklady, a ty musí být nějakým způsobem plněny a financovány. V tomto případě se jedná o proces poskytování finančních zdrojů jednotlivcům nebo skupinám, které se podílejí na teroristické činnosti. Jedná se o financování terorismu. Toto financování, je prováděno mnoha způsoby. Jedním takovým způsobem je financování terorismu pomocí státního sponzoringu. Jedná se o přístup, kdy státní aktéři přímo či nepřímo usnadňují a podporují činy podporující terorismus. Stát označený za takového aktéra je zasažen sankcemi. Jedná se o zakazy vývozu a prodeje zbraní, kontrola zboží dvojího užití nebo služeb které by mohli posílit vojenskou sílu aj.³⁴

Dalším způsobem financování terorismu je ze zdrojů získaných nelegální činností. Jedná se o nelegální zapojení teroristických skupin do sítí nadnárodní trestné činnosti, které zahrnují vydírání, únosy za účelem získání výkupného, pašování kontrabandu a padělaného zboží. Prostřednictvím distribuce a prodeje opia získal Taliban do roku 2016 více než 160 000 000 dolarů.

³² BONDOKJI, N., WILKINSON, K., AGHABI, L., *Understanding Radicalisation: A Literature Review of Models and Drivers*, Reprinted in Amman, Jordan, July 2017

³³ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. 44 s. ISBN 978-80-271-2031-4.

³⁴ United States Department of State Publication: Bureau of Counterterrorism. *Country Reports on Terrorism 2018*. [online], [cit. 02-25-2022]. Dostupné z <https://www.state.gov/country-reports-on-terrorism/>

Třetí varianta financování terorismu jsou legální zdroje financí. Na počátcích svého vzniku teroristické organizace jako jsou al-Kaida a Aum Šinrikjo v Japonsku, se zabývala legálním podnikáním, které zahrnovalo zemědělství, pekárny, továrny na med a tiskárny vše za účelem podnikání a zdroje zisku. Jednou z dalších variant získávání financí je takzvaná lidová podpora. Jedná se o podporu sympatizujících jednotlivců a skupin, které v podobě darů podporují teroristické organizace. Na tento způsob podpory spoléhá většina teroristických skupin.

Varianty nebo kanály, které podporují teroristické operace jsou mnohem rozsáhlejší. Mnohé studie, především po 11/9, se zabývají způsoby, jakými probíhá financování. Pokouší se je zasadit do kontextu státního sponzoringu, nelegální činnosti, legální činnosti, lidové podpory a darů prostřednictvím jednotlivců a skupin sympatizujících s jejich aktivitami. Studie uvádějí, účely, na co jsou finanční zdroje použity. Jde především o rozšiřování skupiny, posilování jejího náboru, kapacity, nákupu bojového vybavení, získávání podpory ze strany svých členů, zaručení své legitimacy, zachování bezpečnosti, prosazování loajality členů a územní kontroly.

Nejnovějšími trendy ve financování terorismu jsou v elektronických bankovních transakcích. Jedná se především o získávání finančních prostředků prostřednictvím digitálních plateb od sympatizujících jednotlivců a skupin. Tyto digitální platby zahrnují internetové bankovníctví, mobilní převody finančních prostředků, online obchodování, rostoucí využívání kryptoměn, jako je Bitcoin a další.³⁵

Na chod teroristické organizace je už od jejího zrodu zapotřebí značných finančních zdrojů. Je nutné financovat členskou základnu, prostředky spojené s náborem nových členů, logistiku, nákup zbraní, výbušnin, nástrojů, financování výcviku a bojovníků, plánování, organizace a uskutečňování útoků a další pro organizaci důležité agendy. Zdroje financování se zpravidla nachází na jiných místech, než působí organizace a jinde, než se uskutečňují útoky. Proto je pro

³⁵ Kangdim Dingji Maza, Umut Koldaş, and Sait Aksit. *Challenges of Combating Terrorist Financing in the Lake Chad Region: A Case of Boko Haram*. Sage, 2020. DOI 10.1177/2158244020934494

teroristické organizace důležité dostatečné zásobování finančními prostředky. Právě transfer finančních zdrojů je nejslabším místem infrastruktury teroristické organizace. Formy a metody použité k přesunům se odlišují podle objemu finančních prostředků, rychlosti, rizika, nákladů a složitosti. Přesun finančních zdrojů se uskutečňuje následujícími cestami: nejstarší metodou je pomocí kurýra; systém Hawala (systém nebankovního převodu hotovosti); pomocí peněžních obchodních služeb prostřednictvím obchodníka dochází ke směně měn, šeků, emisí cestovních šeků, předplacených karet či platebních příkazů; nejfrekventovanější je klasický bankovní systémy který nejvíce kontrolovaný a regulovaný; pomocí fiktivních obchodních faktur, pomocí přefakturace a pomocí různých komodit převážně zlata a diamantů.

Z výše uvedené kapitoly je zřejmé, že je finanční podpora pro chod teroristické organizace životně důležitá. Z toho i vyplývá kdo má zájem, aby taková organizace fungovala a jaký způsobem jí lze podporovat. Ale je zde i světlé místo pro protiteroristické složky, které mohou díky síti financování rozkrýt poměrnou část takové organizace.³⁶

³⁶ SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: jak se z beránků stávají vlci*. V Brně: Mendelova univerzita, 2020. 129-131 s. ISBN 978-80-7509-723-1.

3. Subjekt radikalizace

Jak již bylo v předchozích kapitolách této práce uvedeno, je radikalizace několika úroňový komplikovaný proces. Pokaždé je základním stavebním kamenem jednotlivec procházející celým procesem. Každý jednotlivec má jiné vnitřní pohnutky, které ho ženou k dosažení určitého cíle nebo role v mechanismu terorismu. V mnohých případech se nejedná o jednotlivce až na výjimky v podobě „osamělých vlků“, jde o organizované skupiny skládající se z buněk čítajících dvou až tří osob až po skupiny se složitou organizační strukturou a dělbou práce. Tyto mají v zákulisí členy, kteří se podílí na šíření ideologie a zajišťování podpory, financování, vedení, verbování. Dále se jedná o další subjekty, které dosáhly až na vrchol radikalizace, může jít o samostatné bojovníky pod záštitou větších organizací, zahraniční teroristické bojovníky nebo současným bezpečnostním rizikem jsou tzv. navrátilci vracějící se z působení v teroristické organizaci.

3. 1 Úvod do problematiky

Dle údajů Europolu z každoročně vydané zprávy o situaci a trendech v oblasti terorismu v Evropě (TE-SAT) za rok 2020, došlo v roce 2020 v šesti členských státech EU k celkem 57 dokonáným, neúspěšným a zmařeným teroristickým útokům. Kromě toho Spojené království nahlásilo 62 teroristických incidentů. Ve Švýcarsku došlo ke dvěma pravděpodobným teroristickým útokům s džihádistickým motivem. Počet teroristických útoků v členských státech EU v roce 2020 je srovnatelný s rokem 2019 (119, z toho 64 ve Velké Británii), ale oproti roku 2018 mírně poklesl (129, z toho 60 ve Velké Británii). V EU zemřelo 21 lidí v důsledku teroristických útoků a nejméně 54 osob bylo zraněno.

Oproti předešlému roku došlo k nárůstu. K úmrtím došlo v důsledku jednoho pravicově extrémistického a šesti džihádistických teroristických útoků. Další tři osoby přišli o život ve Velké Británii džihádisty inspirovaném teroristického útoku. Jedna osoba zemřela při útoku ve Švýcarsku. S výjimkou cíleného atentátu ve škole na učitele ve Francii dne 16. října 2020. Byli obětí těchto teroristických útoků vybrány náhodně. V roce 2020 bylo celkem 449 osob zatčeno pro podezření ze spáchání trestného činu souvisejícího s terorismem v EU.

Kromě toho bylo ve Velké Británii celkem 185 zatčených. Počet zatčení v souvislosti s terorismem v roce 2020 byl výrazně nižší než v předchozích letech. Tento pokles však nemusí nutně souviset se snížením počtu teroristických činností. Velká Británie upozornila, že pokles zatčení a odsouzení v souvislosti s terorismem lze přičíst operativním změnám, které jsou nezbytné v rámci vládních omezení uložených v březnu 2020, v důsledku pandemie COVID-19.³⁷

V roce 2020 bylo v EU spácháno 10 teroristických útoků motivovaných džihádistickou ideologií. Všichni džihádističtí útočníci v EU a ve Velké Británii byli muži ve věku od 18 do 33 let. Jeden z teroristických útoků ve Švýcarsku spáchala žena. Místo původu nebo narození pachatelů, včetně těch s občanstvím EU, se značně lišili a někteří pocházeli z nečlenských zemí EU. Pět z deseti dokonaných džihádistických teroristických útoků spáchaly osoby, které vstoupily na území EU jako žadatelé o azyl nebo nelegální migranti; ve čtyřech případech vstoupili na území EU několik let před útokem. Zdá se, že několik z nich se zradikalizovalo v Evropě. Jeden pachatel vstoupil do EU z Tuniska přes Itálii přibližně měsíc před útokem v Nice (Francie). Osoba, která zabila francouzského učitele, vstoupila do EU jako mladý chlapec se svými rodiči, kterým byl udělen status uprchlíka.

Nejméně pět incidentů motivovaných džihádistickou ideologií způsobených v Rakousku, Německu a Velké Británii zahrnovalo útočníky, kteří byli v době, kdy byl útok spáchán, buď odsouzenými nebo propuštěnými trestanci.

3. 1. 1 Zahraniční terorističtí bojovníci

Rezoluce 2178 přijata na základě kapitoly VII Charty OSN, která je závazná pro všechny státy světa vyzývá státy světa, aby zabránily vycestování svým občanů a rezidentům do ciziny, kde by se mohli připojit k teroristickým organizacím. Je namířena proti jevu tzv. zahraničních bojovníků, resp. zahraničních teroristických bojovníků. Rezoluce 2178 z roku 2014 definuje FTF (foreign terrorist fighters) následovně "...fyzické osoby, kteří cestují do jiného

³⁷ EUROPOL. 2021, *EU Terrorism Situation and Trend Report*. [online]. © European Union Agency for Law Enforcement Cooperation. [cit. 02-14-2022]. 12 s. ISBN 978-92-95220-26-3 Dostupné z <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/tesat-report>

státu, než je stát jejich bydliště nebo státní příslušnosti, za účelem spáchání, plánování nebo přípravy teroristických činů nebo účasti na nich nebo za účelem jejich provedení. Poskytování nebo přijímání teroristického výcviku, včetně výcviku v souvislosti s ozbrojeným konfliktem".³⁸ Rezoluce státům ukládá kriminalizovat činnost spojenou s vycestováním do cizí země či pokus o něj s cílem páchaní, plánování, přípravy teroristických činů, účasti na nich nebo poskytování či podstoupení teroristického výcviku; poskytnutí finančních prostředků na takové vycestování, a organizaci či nábor osob s tímto cílem. Osoby, jež se některého z těchto činů dopustí, mají být pohnány k odpovědnosti.³⁹ Jednoduše můžeme zahraničního teroristického bojovníka charakterizovat jako osobu která již prošla radikalizací a vycestuje ze své domovské země do země postižené válečným konfliktem nebo země ovládanou některou z teroristických organizací. Takto postižené země byli v nedávné historii území bývalé Jugoslávie, Afghánistánu, Iráku a v první řadě Sýrie.

V textu práce již byl zmíněno, že v rámci boje s terorismem a prevencí v podobě podchycení procesu radikalizace třeba dospět k obecným faktorům procesu radikalizace a vytvoření obecného modelu teroristy sestaveného z typových znaků skládajících se z motivace, ekonomických, geografických a sociálních fragmentů. Simcox a Dyerová došli k zajímavým poznatkům na základě statistik výzkumu. Vzorkem, ze kterého vycházeli bylo 171 osob příslušných k teroristické organizaci Al-Káida odsouzených za trestný čin nebo spáchalo sebevražedný teroristický útok v rozmezí let 1997–2011 na území Spojených států. Věkové rozmezí se pohybuje od 19 do 63 let.

Výsledky lze interpretovat takto:

95 % trestných činů spáchali muži,

34 % trestných činů spáchala věková skupin mezi 20-24 lety,

33 % se narodilo ve Spojených státech,

³⁸ United Nations Security Council. S/RES/2178,2014. [online], [cit. 02-19-2022]. Dostupné z https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2178.pdf.

³⁹ Jurisprudence. Praha: © Wolters Kluwer, 2013, 15(6). ISSN 1802-3843

29 % získalo vysokoškolské vzdělání,
44 % bylo v den spáchání trestného činu zaměstnáno,
24 % konvertovalo,
2 % osoby které se podílelo na přípravě,
47 % prošlo výcvikem,
18 % má zkušenost s bojem.

Uvedená data jsou pouhým vzorkem, jež studie obsahuje. Nejdůležitějším poznatkem, ze studie vyplývající, je ovšem rozsah a množství všech fragmentů, které se od sebe silně odlišují. Nelze proto generalizovat typologii osob a faktorů.⁴⁰

EUROPOL, ve své výroční zprávě vydané v roce 2021, uvádí, že členské státy EU nahlásily jen minimum navrátilců z oblasti konfliktu Sýrie a Iráku za rok 2020. Stovky Evropanů zůstávají zachyceni v detenčních táborech na severu Sýrie, důvodem je epidemie COVID-19. Mezi zahraniční bojovníky, kteří se vrátili, byli dva členové IS, kteří přicestovali do Španělska nelegální migrační cestou ze severní Afriky.⁴¹

Ve své výroční zprávě Bezpečnostní informační služby za rok 2020, BIS uvádí: „Stejně tak BIS nezaznamenala pobyt žádného z navrátilců z oblasti bojů, kde působí džihádistická uskupení, na území ČR. BIS také uvádí návštěvu nebo průjezd rizikových osob, jejichž návštěva nebyla zaměřena na přípravu nebo páchaní teroristické činnosti.“⁴²

Vegrichtová ve své knize zahraniční teroristické bojovníky nepopisuje jen jako aktéry násilných činů, ale i, pro teroristické organizace důležité, vykonavatele nemilitantních profesí pro budování organizační struktury a týlových složek.

⁴⁰ SIMCOX, Robin a DYER, Emily. *Al-Qaeda in The United States: A Complete Analysis of Terrorism Offenses*. [online]. London: The Henry Jackson. [cit. 02-15-2022]. ISBN 978-1-909035-05-8, Dostupné z <https://henryjacksonsociety.org/publications/al-qaeda-in-the-united-states-a-complete-analysis-of-terrorism-offenses/>

⁴¹ ⁴¹ EUROPOL. 2021, *EU Terrorism Situation and Trend Report*. [online]. © European Union Agency for Law Enforcement Cooperation. [cit. 02-15-2022]. 8 s. ISBN 978-92-95220-26-3 Dostupné z <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/tesat-report>

⁴² Výroční zpráva BIS za rok 2020. [online]. Praha: BIS [cit. 02-15-2022] 22 s.

Zde jsou potřeba osoby vzdělané v různých profesích a specializacích. Příkladem může být propaganda, kterou působí teroristické organizace na nové členy a stávající utvrzuje v ideologii, která v době pandemie COVID-19 nabývá na síle. Jsou zapotřebí odborníci na tvorbu internetových stránek a profesionálové zainteresování v oblasti médií. V oblasti radikalizace je budoucnost na internetových sítích jako hlavního zdroje informací a přímý kontakt s teroristickými organizacemi díky krytovaným aplikacím, které vyvíjí odborníci.⁴³

3. 1. 2 Navrátilci

Na předchozí text navazuje další produkt radikalizačního procesu. A tím jsou osoby v bezpečnostní komunitě značeny jako navrátilci (returnees). Bylo řečeno, že zahraniční teroristický bojovník je osoba, která již prošla radikalizačním procesem a vycestovala ze své domovské země do země postižené válečným konfliktem nebo pod diktátem teroristické organizace. Osoba v takové destinaci prochází další přeměnou. Prochází výcvikem, kde se utvrzuje v dané ideologii, učí se používání různých druhů zbraní a výbušnin, učí se taktiky boje a v neposlední poslední řadě získává bojové zkušenosti. Tato osoba se z nějakého důvodu rozhodne vrátit zpět do své domovské země. Důvody proč se rozhodne vrátit mohou být různé, ukončení působení teroristické organizace vojenským zásahem nebo se může jednat o rozpad dané skupiny, o vystřízlivění při zjištění skutečného stavu věci při připojení se ke skupině atp.

Tyto osoby jsou zaznamenány v databázích bezpečnostních organizací a tajných služeb, provádí se monitoring jejich pohybu. K návratu většinou využívají nelegální migrační cesty nebo se začlení do skupin uprchlíků z válečných konfliktů postižených regionů. Pokud proniknou do své země tak se pokouší začlenit do běžného života a kultury. Každý stát se k takovým osobám staví různým způsobem, všechny takové osoby se pečlivě monitorují. Většinou jsou řešeny na úrovni trestněprávní a mnoho států preferuje represivní přístup a uvěznění. Nikdo neví, jaké zastávali funkce a jaké si s sebou přinesli vnitřní přesvědčení,

⁴³ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. 34-35 s. ISBN 978-80-271-2031-4.

natož jaký vyznávají ideologický rámec a jaký úmysl v budoucí činnosti plánuje a zda nejsou jen prodlouženou rukou organizace.

Další skupinou bojovníků, jsou ti, kteří se nevracejí do své země, ale pokouší se infiltrovat do země jiné a jejich hlavním zájmem je změna lokality svého působení (může jít i o zemi kde se rozhořel jiný konflikt a je to pro ně místo, kde mohou snadno šířit svoji ideologii a radikalizovat nové členy). Jde o bojovníky na misi (relocators). V této souvislosti OSN ve své rezoluci vyzývá všechny státy světa ke kriminalizaci jednání takovýchto osob a poukazuje na problematiku returning foreign terrorist fighters, tzv. vracející se zahraniční bojovníci.

Stěžejní myšlenkou rezoluce bezpečnostní rady OSN č.2396 z roku 2017 je identifikace a lokalizace takových osob a vyzývá ke spolupráci a předávání informací mezi členskými státy OSN, mělo by jít o prioritní součinnosti pro mezinárodní bezpečnostní společenství (jedním z nástrojů je Kompendium o odpovědném sdílení a používání biometrických údajů – Compendium on the Responsible Use and Sharing of Biometrics, CTED Analytical Brief: Biometrics and Counter-Terrorism). Podle zprávy OSN jen velmi malý podíl těchto navrátilců se zapojuje do násilných činností. Nicméně pokud se tyto osoby zapojili do násilných teroristických činů, jednalo se především o smrtící útoky. I když jsou známy počty navrátilců, kteří pokračují v šíření a prohlubování ideologie v podobě rekrutace nových členů pro teroristický účel. Dle odborníků je velmi těžké do budoucna vyselektovat, který z nich je pro společnost bezpečnostní hrozbou.⁴⁴ Současné trendy ukazují, že v konfliktních oblastech, kde převažuje hrozba terorismu, měla pandemie omezený dopad na terorismus, což potvrdili existující trendy prováděného násilí v Iráku a Levantě (ISIL, Al – Kaida). V nekonfliktních oblastech přinesla omezení cestování a karanténní opatření oslabení činnosti teroristických skupin. Dle analytických skupin takto uměle potlačená činnost může vést k následnému nárůstu hrozby teroristické činnosti spojená z eskalací nespokojenosti obyvatelstva vůči nastaveným opatřením a zhoršení již tak

⁴⁴ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. 87-89 s. ISBN 978-80-271-2031-4.

špatných životních podmínek, nemluvě o omezeních dopadajících na lidská práva.⁴⁵

Chování navrátilců, a to i žen a dětí je ovlivněno i funkcí jakou zastávali v oblasti, ze které přicházejí. Zda sloužili v první linii nebo bojových akcích či prošli výcvikem se zbraněmi a jaký časový úsek strávili v zóně konfliktu. Takové zkušenosti s organizací odráží různé druhy typologií. Jednu z nich OSN zmiňuje ve zprávě CTED (Counter-terrorism Committee Executive Directorate) z března roku 2018:

1. mučedník (martyr) - zabitý v boji,
2. veterán (veteran) - zkušený bojovník, pokračující v boji na jiných bojištích,
3. rekrutátor/verbíř (recruiter) - který se vrátí domů a rekrutuje nové bojovníky,
4. reintegrovaný bojovník (reintegrated fighter) - který se vrátí domů a přestane se věnovat teroristické činnosti,
5. terorista (terrorist) - který se vrátí do své rodné země a snaží se provádět teroristické útoky proti své zemi.

Tyto kategorie však nemusí odrážet složitost potenciálních problémů, které představují navrátilci a jejich relokační. Za prvé, tyto kategorie se vzájemně nevyklučují. "Veterán" nebo „bojovník na misi“ může rovněž působit jako náborář, stejně tak plánovat a řídit teroristické útoky proti své zemi původu. Není také vyloučeno, že bojovníci, kteří jsou zařazeni do skupiny reintegrovaných zahraničních bojovníků se nemohou působením nějaké spouštěcí události znovu radikalizovat. Zpráva CTED také poukazuje na rizika bez ohledu na uvedenou typologii, jakou mohou navrátilci představovat hrozbu do budoucna:

1. teroristický útok,
2. plánování a řízení teroristických útoků (bez ohledu na to, zda se vracejí, přemísťují nebo se zůstávají v zemi) v konfliktních zónách,
3. veteráni, kteří vytvářejí nové teroristické organizace nebo posilují stávající skupiny ve třetí zóně,

⁴⁵ The impact of the COVID-19 pandemic on terrorism, counter-terrorism and countering violent extremism UPDATE | DECEMBER 2021. [online], [cit. 02-19-2022]. Dostupné z <https://www.un.org/securitycouncil/ctc/content/impact-covid-19-pandemic-terrorism-counter-terrorism-and-countering-violent-extremism-update>

4. navrátivší se, kteří využívají svého postavení a důvěryhodnosti k radikalizaci a náboru nových teroristických sítí (včetně těch z věznic).⁴⁶

Jedním z problémů, kterým se bezpečnostní komunita zabývá jsou počty osob, které odešli, nebo které zůstávají v konfliktních zemích, kolik jich je ještě na živu, případně se přesunuli do jiné země a žijí pod jinou identitou či se skrývají. Nicméně odborníci na základě údajů od členských zemí vypracovali odhad navrátilců a bojovníků na misi.

Navrátilci – studie z listopadu 2017, vycházející z údajů 79 zemí, uvádí, že téměř 7 000 zemřelo v boji a dalších 14 900 osob opustilo konfliktní zóny. Z toho se v současné době nachází pouze 36 % (5 395) ve výkonu trestu odnětí svobody, zatímco 46 % (6 837) se vrátilo domů, aniž bylo nějakým způsobem postaveno před soud. Co se týče bojovníků na misi, je proti navrátilcům velmi málo údajů použitelných pro zjištění přibližných počtů těchto bojovníků. Odborníci a členské státy upozornili na afilaci k ISIL do pravděpodobných destinací v severní a východní Africe, jižní, jihovýchodní a střední Evropě a Asii. Jediná přesná informace pochází z Filipín, kde došlo k obléhání města Marawi v květnu 2017, 10 % bojovníků z řad ISIL byli cizinci. Odkud však pocházeli není jasné.⁴⁷

Dopad, navrátilců a bojovníků na misi z pohledu útočníků, poukazuje na útoky, kterých se účastnili, nese velkou smrtelnost a řadí se k těm nejhorším (2014-2017 v průměru 35 mrtvých na jeden útok). Dalším dopadem jsou z pohledu plánovačů, kromě přímého zapojení do teroristických útoků nebo spiknutí, nebo hráli také ústřední roli ve vývoji nového typu teroristické metodologie, útoky řízené na dálku "virtuálními plánovači", kteří využívají zabezpečenou komunikaci k dálkovému

⁴⁶ UNITED NATIONS SECURITY COUNCIL: The Counter-Terrorism Committee Executive Directorate. *The challenge of returning and relocating foreign terrorist fighters: research perspectives*. CTED trends report 2018. [online], [cit. 02-19-2022]. 2-5 s. Dostupné z <https://www.un.org/securitycouncil/ctc/sites/www.un.org.securitycouncil.ctc/files/files/documents/2021/Jan/cted-trends-report-march-2018.pdf>.

⁴⁷ UNITED NATIONS SECURITY COUNCIL: The Counter-Terrorism Committee Executive Directorate. *The challenge of returning and relocating foreign terrorist fighters: research perspectives*. CTED trends report 2018. [online], [cit. 02-19-2022]. 6-9 s. Dostupné z <https://www.un.org/securitycouncil/ctc/sites/www.un.org.securitycouncil.ctc/files/files/documents/2021/Jan/cted-trends-report-march-2018.pdf>.

vedení útočnicků (často i jednotlivých pachatelů). Ti hrají klíčovou roli i při koncepci stanovení cíle, výběru cílů, načasování a provedení útoků. Tato inovace hrála zásadní roli v růstu počtu teroristických útoků prováděných jedním aktérem. Jedním dalším předpokládaným dopadem navrátilců a bojovníků na misi, jsou radikalizátoři, náboráři a posilovači. V této oblasti ovšem nejsou prozatím dostupné údaje. Pravděpodobně se vše projeví v delším časovém horizontu.⁴⁸

3. 1. 3 Osamělý útočník

Útočník nazývaný „lone wolf“ neboli osamělý vlk, jednatel ovlivněný a motivovaný určitou ideologií, která ho vede k násilným činům, sloužícím k zastrašení společnosti. Na základě nejznámějších útoků terorismu osamělých aktérů, lze tvrdit, že osamělí útočníci jsou ti, co působí samostatně. Nepatří k žádné organizované teroristické skupině nebo síti. Jednají vlastním jménem, aniž by byli ovlivňováni či řízeni z vnějšku nebo bez jakéhokoli bezprostředního vnějšího vedení. Nevylučují se sympatie s nějakou teroristickou skupinou nebo určitou ideologií, ale sledují své politické, sociální a jiné cíle, např. náboženské, nejčastěji prostřednictvím nezávislých existujících politických, sociálních nebo náboženských organizací, teroristických skupin nebo sítí.

Ne všichni osamělí útočníci ovšem jednají sami. Někteří využívají jednoho či dvou pomocníků, určité autonomní buňky. U většiny osamělým útočnicků dochází k seberadikalizaci zapříčiněnou především v rámci nějakého sociálního kontextu často v online prostředí. Ačkoliv teroristický čin osamělého útočnicka je výsledkem osamocené akce, pokaždé je ovlivněna dynamikou okolního prostředí. Totiž i ten nejizolovanější útočník je v určité interakci s vnějším světem. Současně může být útočník inspirován extrémistickými a teroristickými organizacemi, které jsou závislé na skupinové dynamice organizované jako volné sítě namísto úzce propojených hierarchických skupin.

⁴⁸ UNITED NATIONS SECURITY COUNCIL: The Counter-Terrorism Committee Executive Directorate. *The challenge of returning and relocating foreign terrorist fighters: research perspectives*. CTED trends report 2018. [online], [cit. 02-19-2022]. 10-13 s. Dostupné <https://www.un.org/securitycouncil/ctc/sites/www.un.org.securitycouncil.ctc/files/files/documents/2021/Jan/cted-trends-report-march-2018.pdf>.

Osamělí útočníci nejsou ti, kteří navazují kontakty s organizovanými skupinami a necestují do konfliktních zón za účelem výcviku a utvrzení se v ideologii. Většinou nemají v reálném světě sebemenší kontakt s jakýmkoliv extrémistou či zradikalizovanými jedinci. Vše se odehrává doma za pomoci internetu, radikalizace se děje v bezpečí domova, nevěřící přijímají víru a konvertují k náboženství, které studují z textů a videí dostupných na internetu. Je důležité od osamělých útočníků odlišit samostatného teroristu. Samostatný terorista na rozdíl od osamělého útočníka má schopnost působit větší škody (ne ovšem pokaždé). Před samotným útokem prochází výcvikem a má za sebou teroristickou organizaci. Osamělý útočník je z pohledu útoků vzácnější a mnohem hůře odhalitelný pro bezpečnostní složky, už jen proto že všechny činnosti provádí individuálně.⁴⁹

FBI uvádí jako prioritu od 11/9 prevenci před hrozbou představující mezinárodní a domácí terorismus. Největší současnou hrozbou pro Spojené státy jsou osamělí útočníci, kteří se často radikalizují na internetu a snaží se útočit na tzv. měkké cíle pomocí snadno dostupných zbraní. FBI definuje osamělé útočníky jako jednotlivce motivované jednou nebo více násilnými extremistickými ideologiemi, působí sami a podporují nebo se podílí na protiprávních násilných činech na podporu této ideologie nebo ideologií, které mohou zahrnovat vliv větší teroristické organizace nebo zahraničního činitele.

Převážná většina osamělých útočníků pochází ze země, ve které páchají násilné činy tedy na domácí půdě. Řadí se tedy do domácího terorismu. Definice, kterou FBI používá zní následovně: jednatel, který má základnu a působí především na území Spojených států nebo na jejich území, aniž by byl řízen nebo motivován zahraniční teroristickou skupinou nebo jinou cizí mocností, jež se snaží prosazovat politické nebo společenské cíle zcela nebo zčásti prostřednictvím nezákonných násilných činů nebo násilného jednání.⁵⁰ FBI v roce 2019 vydala studii zaměřenou

⁴⁹ FREDHOLM, Michael. *Understanding Lone Actor Terrorism: Past experience, future outlook, and response strategies*. New York: Routledge. 2016. ISBN: 978-1-138-10051-0

⁵⁰ Federal Bureau of Investigation Department of Homeland Security. 2021. [online], [cit. 02-20-2022]. Dostupné z <https://www.fbi.gov/file-repository/fbi-dhs-domestic-terrorism-strategic-report.pdf/view>

na osamělé útočníky. Autoři této studie se zaměřují na zkoumání relevantních kontextových faktorů, analyzujících výroky a chování před provedením útoku. Využívá údaje od zúčastněných osob, historii účastníků, rodinné poměry, sociální sítě, charakteristiku chování, radikalizace a plánování útoků. Předvídání teroristických incidentů osamělých útočníků není možné. Lze předcházet cíleným aktům násilí včasným rozpoznáním chování útočníka a včasné upozornění příslušné složky.

Studie je postavena na vzorku 52 útočníků v rozmezí roku 1972-2015. Jedná se jen o muže, vzhledem k místní příslušnosti FBI studie vychází z útoků provedených na území Spojených států, kde se i útočníci radikalizovali. Útočníci se odlišovali v charakteristikách jako je věk, rasa, příbuzenský vztah a vzdělání. Odborníci se shodují, že nezjistili žádné důkazy, které by potvrdzovali existenci významného demografického profilu osamělého útočníka. Věk útočníků byl v rozmezí od 15 do 88 let, průměrný věk útočníků 37 let.

Skupina radikálních islamistů byla průměrně 26 let:

65 % byli muži,

48 % single (svobodní nezadaní),

38 % vysokoškolsky vzdělaní,

54 % v době útoku bez zaměstnání,

50 % věřící z toho 1/2 křesťané,

37 % sloužilo v armádě,

70 % bylo před útokem alespoň jednou zatčeno,

13 % diagnostikována duševní porucha.

Vědci se domnívají, že důležitou je otázka týkající se jejich zaměstnání. Např. zda je jedinec schopen udržet zaměstnání, zda dokáže spolupracovat s ostatními a dodržovat pravidla? Neschopnost udržet si zaměstnání může být známkou určitých stresorů jako je například finanční zátěž, problematické mezilidské vztahy na pracovišti, nevhodné chování nebo existence stížností týkajících se předchozích ukončení pracovního poměru.

Jedním z faktorů, který autoři uvádí, je volný čas útočníků. Ze statistiky vyplývá, že více než 54 % útočníků v době spáchání teroristického útoku nebylo zaměstnáno ani nechodilo do školy. Z toho lze usoudit, že měli určitou míru volnosti a nedostatek povinností čili se mohli soustředit na ideologii, organizaci a plánování teroristického útoku.

Zde je uvedena jen část statistik, kterou studie obsahuje:

- více než polovina zkoumaného vzorku útočníků se v minulosti dopustila násilí nebo ublížení na zdraví; a ačkoli násilí nebylo přítomno ve všech případech, ochota použít násilí k řešení problémů může být určitým rizikem do budoucna také jedním z faktorů poukazujících na možnou radikalizaci,
- nejméně 26 pachatelů vykazovalo určitou zkušenost s alkoholem nebo návykovými látkami; tato část studie je důležitá z důvodu narušení minimálně jedné oblasti života účastníka jako je ztráta zaměstnání, konflikty v rodině nebo problémy se zákonem (stresory).

Studie dále uvádí statistiky spojené s kriminálním chováním předcházejícím teroristický útok: duševní zdraví, užívání návykových látek, radikalizaci, cíle útoku atp.⁵¹

3. 1. 4 Ženy jako jeden ze subjektů radikalizace

Některé ženy aktivně a dobrovolně podporují teroristické skupiny, ideologicky i operativně, a podílejí se na páčání trestných činů souvisejících s terorismem. Aktivní účast žen v teroristických skupinách není novým jevem. Ženy plnily přední role v teroristických organizacích různého zaměření, motivovaného levicovou i pravicovou ideologií. Jedním z hlavních členů německé teroristické levicově zaměřené teroristické organizace Red Army Fraction založené v roce 1970, byla např. Ulrike Marie Meinhofová. Její mateřská teroristická organizace podnikala především bombové a žhářské útoky.

⁵¹ U. S. Department of Justice Federal Bureau of Investigation. *Lone Offender: A Study of Lone Offender Terrorism in the United States*. 2019. [online], [cit. 02-20-2022]. Dostupné <https://www.fbi.gov/file-repository/lone-offender-terrorism-report-111319.pdf/view>

Členka krajně pravicové neonacistické organizace působící v Německu v letech 2000-2007 pod názvem Nationalsozialistischer Untergrund (Národněsocialistické podzemí), známá jako Beate Zschäpeová, byla odsouzená na doživotí za účast na vraždě policisty, řeckého občana a osmi etnických Turků a další pokusy o vraždu a bombové útoky. Sebevražedné atentátnice, nazývané též černé vdovy, působily v rozmezí roku 2002 – 2010, se mstily za bezpráví a vraždy svých rodin ze strany ruské nadvlády. Poslední útok je zaznamenán v roce 2010 v moskevském metru. Dále např. Colleen LaRoseová známa pod přezdívkou Fatima Larose nebo Jihadi Jane odsouzená k 10 letům odnětí svobody za plánování vraždy karikaturisty Larse Vilkse, podpory a financování terorismu.⁵²

Ženy plní přední i vedoucí funkce v teroristických organizacích jako například Euskadi Ta Askatasuna (ETA), Partiya Karkerên Kurdistan (PKK organizace na osvobození Kurdistanu) a Tigers of Tamil Eelam (LTTE – Tamilští tygři). Okolnosti spojování žen se současnými teroristy a násilnými extremistickými skupinami, role, které v těchto skupinách plní a míra násilí, s níž se do nich zapojují, se však v mnoha kontextech liší od mužů a často vycházejí z genderových rolí a stereotypů. V některých konfliktech se ženy přidávají k těmto skupinám prostřednictvím nátlaku nebo únosu a mohou se dopouštět trestných činů souvisejících s terorismem, přičemž se samy stávají oběťmi násilí ze strany teroristických skupin. Navzdory těmto dopadům a asociacím tradiční analýzy často stavěly ženy na periferii diskurzů o terorismu a boji proti němu, protože byly vnímány buď jako oběti, nebo jako náhodné spolupracovnice hlavních aktérů terorismu. Na mezinárodní úrovni však došlo ke znatelnému posunu směrem k uznání, že ženy jsou s teroristickými činy spojeny a ovlivněny mnoha různými způsoby.

Rada bezpečnosti pomohla posunout mezinárodní dialog o těchto otázkách přijetím rezoluce č.2242 (2015), v níž uznala rozdílný dopad terorismu na lidská práva žen a dívek a vyzvala členské státy a OSN k větší integraci jejich agend v oblasti žen, míru a bezpečnosti, boje proti terorismu a boje proti násilnému

⁵² VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. 78 s. ISBN 978-80-271-2031-4.

extremismu. V roce 2016 Valné shromáždění ve své rezoluci 70/148 vyzvalo státy, aby zajistily, že rovnost žen a mužů a nediskriminace budou zohledněny při utváření, přezkumu a provádění všech protiteroristických opatření, a aby podporovaly plnou a účinnou účast žen v těchto procesech.⁵³

V posledních letech jsme svědky masivního odchodu žen do teroristických organizací. Od roku 2013 se připojilo k teroristickým organizacím okolo 15 % žen především do takzvaného Islámského státu.⁵⁴ Důležitá úvaha je, zda se do řad organizace jedinci přidávají dobrovolně nebo z donucení. Teroristické skupiny verbují ženy, muže, dívky a chlapce proti jejich vůli, a to různými způsoby, včetně únosů, vyhrožování jim, jejich rodinám nebo komunitám, nebo spoléhání na manžele či jiné rodinné příslušníky, aby je přinutili k nátlaku. Existují však přesvědčivé důkazy o tom, že v některých kontextech je míra nedobrovolnosti u žen mnohem vyšší než u mužů. Takový kontrast může být projevem širších souvislostí a genderových nerovností, včetně existence nerovných mocenských vztahů mezi ženami a muži.

V tomto kontextu plní ženy v teroristických organizacích celou řadu rolí – od operačních či taktických rolí přes vedení ozbrojených útoků až po role sebevražedných atentátnic:

1. Vedoucí a bojové role – jsou většinou role, které zastávají muži, jsou tu ale i výjimky – Ulrike Meinhofová byla přibližně od roku 1968 až do své smrti v roce 1976 ideologickou vůdkyní Frakce Rudé armády, teroristické skupiny působící v Německu. Řada žen zastávala vedoucí pozice v baskické organizaci ETA. V roce 2009 byla do jejího čela jmenována také žena, Iratxe Sorzabal Diazová. Japonskou Rudou armádu založila a vedla žena, Fusakao Šigenobu.

⁵³ UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME. *Handbook on gender dimensions of criminal justice responses to terrorism*. Vienna: United Nations, 2019. [online], [zip. 02-21-2022]. 1 s. Dostupné z https://www.unodc.org/capacity-building_html

⁵⁴ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. 79 s. ISBN 978-80-271-2031-4.

2. Sebevražedné útočnice – jsou teroristickými skupinami využívány z mnoha důvodů, jde o strategické a taktické důvody, ženy se snáz vyhnou bezpečnostním kontrolám, a zvětšují náborovou základnu.
3. Ženy jako náborářky – hrají významnou roli v mobilizaci podpory a náboru teroristických skupin, radikalizují a rekrutují mladé ženy, producentky, šířitelky a podporovatelky násilných zpráv a obrazů na sociálních sítích.
4. Ženy v podpůrných rolích – logistické úkoly, pašování munice, zbraní a potravin, poslíčci a špioni organizace, protože jsou vnímány jako méně nápadné než mužští bojovníci, domácí práce, například vaří, uklízejí a podobně.
5. Zahraniční teroristické bojovnice⁵⁵.

Přestože jsou ženy obzvláště postiženy zločiny teroristických skupin. Je důležité vyvarovat se toho, aby se na ně pohlíželo v mylné představě, že mohou být pouze oběťmi teroristického násilí, vycházejícího z genderových stereotypů, jež zobecňují a naznačují, že ženy a dívky se spojují s teroristickými skupinami pouze nedobrovolně nebo v důsledku nátlaku. Dostupné informace a údaje naznačují, že ženy zapojené do terorismu pocházejí z různého prostředí a nelze vysledovat žádný pozoruhodný vzorec nebo sjednocující charakteristiku. Trend, kdy se zřejmě dobrovolně rozhodly připojit k teroristickým organizacím, je relativně nový. Teprve v roce 2009 se objevily vyškolené účastnice z předních teroristických organizací začaly být stále více viditelné. Existuje několik důvodů, proč se ženy mohou rozhodnout podporovat teroristické organizace. Motivů je mnoho a zahrnují podporu domnělé věci islámu, projevení poslušnosti manželům nebo příbuzným militantů, vypořádání se s nerovností a pohled na terorismus jako na prostředek k nalezení cíle i útěchy. Radikalizace ženy manželem – hnacími faktory pro ženu je strach z opuštění, tak i naděje na lepší život po připojení k radikálnímu extremistickému uskupení. Existují také případy, kdy se ženy samoradikalizují a následně inspirují své manžely, aby se zapojili do teroristických činů.⁵⁶

⁵⁵ UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME. *Handbook on gender dimensions of criminal justice responses to terrorism*. Vienna: United Nations, 2019. [online], [zip. 02-21-2022]. 1 s. Dostupné z <https://www.unodc.org/capacity-building.html>

⁵⁶ UNODC. *Bangladesh Training Module on Gender dimensions of criminal justice responses to terrorism*. © United Nations Office on Drugs and Crime. 2021. [online], [cit. 02-22-2022].

Z výše uvedeného plyne, že se ženy a dívky podílely a podílí na teroristických aktivitách. A nelze na ženy pohlížet jen jako na oběti, ale musíme na ženy pohlížet jako na rovnocenné partnery mužů a jsou schopny zastávat stejné funkce v teroristických organizacích jako muži. Bezpečnostní komunita musí přehodnotit preventivní postoje a vzdělávací procesy v této oblasti. I ženy a dívky mají své stresory a spouštěče, které je vedou ke změně svého postoje.

4. Rekrutace

Rekrutace, nábor neboli verbování je taktika používaná členy teroristické skupiny za účelem získávání nových členů. Vegrichtová uvádí, že lidské zdroje jsou důležitou součástí pro provádění operací k získávání nových členů, udržení členské základny i přežití celé organizace, jejího vlivu a síly při šíření ideologie.⁵⁷ Skupina má k takové činnosti určené členy, nazývané rekrutátoři, verbíři nebo náboráři (personalisté).

Náborář musí být schopen najít, vytipovat, prověřit odhodlání a důvěryhodnost jedince. Vhodnou rétorikou ho pak přesvědčit o správnosti dané ideologie. Náboráři vyhledávají jedince ve složité životní nebo socioekonomické situaci, frustrované politickou situací, členy pouličních gangu, vězně apod. Rekrutace probíhá i díky různým médiím a internetu. Náboráři své síly soustředí především na internet a za takovým účelem jsou ochotni vynaložit značné prostředky. Prostřednictvím sítí ovšem není možné verbovanou osobu dostatečně prověřit, proto finální fáze náboru vrcholí osobním kontaktem tzv. „face to face“. Rozdílem jsou osamělí útočníci, kteří prochází autoradikalizací a ke kontaktu nedochází.⁵⁸ Činnost náboráře je velmi nebezpečná z důvodu konspirace a ochrany celé skupiny. Náborář musí pro tipování nových členů vhodně volit taktiky a místa, aby nebyl odhalen

Nábor probíhá v několika krocích:

1. oslovení – náborář hledá motivované rekruty,
2. screening – vyhodnocování důvěryhodnosti se dělí do tří fází – počáteční hodnocení, sondování a následné zavedení,

Náboráři využívají různé, online dostupné, nástroje. Např. příručku *A Course in the Art of Recruiting* (Kurz verbování) od autora Abu Amru Al Qa'idy. Návod, jak se chovat a postupovat při náboru. Upozorňuje jedince, kteří když nepřijmou víru,

⁵⁷ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. 45-46 s. ISBN 978-80-271-2031-4.

⁵⁸ Tamtéž.

stanou se příčinou porážky.⁵⁹ Tato příručka byla nalezena policií při domovní prohlídce v Manchesteru v Anglii v počítači člena Al-Kaidy. Autor mimo jiné popisuje vlastnosti rekruta – má být muslim, zavázaný ideologii, zralý, obětavý, poslušný, zdravý trpělivý aj.⁶⁰

UK/BM-3 TRANSLATION

[E] 19/220

In the name of Allah, the merciful and compassionate

PRESENTATION

To those champions who avowed the truth day and night ...
... And wrote with their blood and sufferings these phrases ...

-*- The confrontation that we are calling for with the apostate regimes does not know Socratic debates ..., Platonic ideals ..., nor Aristotelian diplomacy. But it knows the dialogue of bullets, the ideals of assassination, bombing, and destruction, and the diplomacy of the cannon and machine-gun.

*** ...

Islamic governments have never and will never be established through peaceful solutions and cooperative councils. They are established as they [always] have been

by pen and gun

by word and bullet

by tongue and teeth

Obrázek 6 Manchesterská příručka⁶¹

4. 1 Struktura náborového procesu

Náborové kampaně jsou přizpůsobeny cílové skupině, jejím kulturním, historickým a sociálním kontextům. Kampaň může být zaměřena vlastenecky, na zvýšení společenského statusu atp. Jde o psychografické a demografické segmenty chování, zvláštnosti cílové skupiny a jejího prostředí. Důležitá je proměna takové skupiny v čase a reakce na změnu strategie náboru. Takové změny se odehrávají

⁵⁹ Abu Amru Al Qa'id. *A Course in the Art of Recruiting*. [online], [cit. 02-23-2022]. Dostupné <https://ffi-publikasjoner.archive.knowledgearc.net/handle/20.500.12242/728>

⁶⁰ The Al Qaeda Manual. [online], [cit. 02-23-2022]. Dostupné z <https://www.satp.org/Docs/Document/655.pdf>.

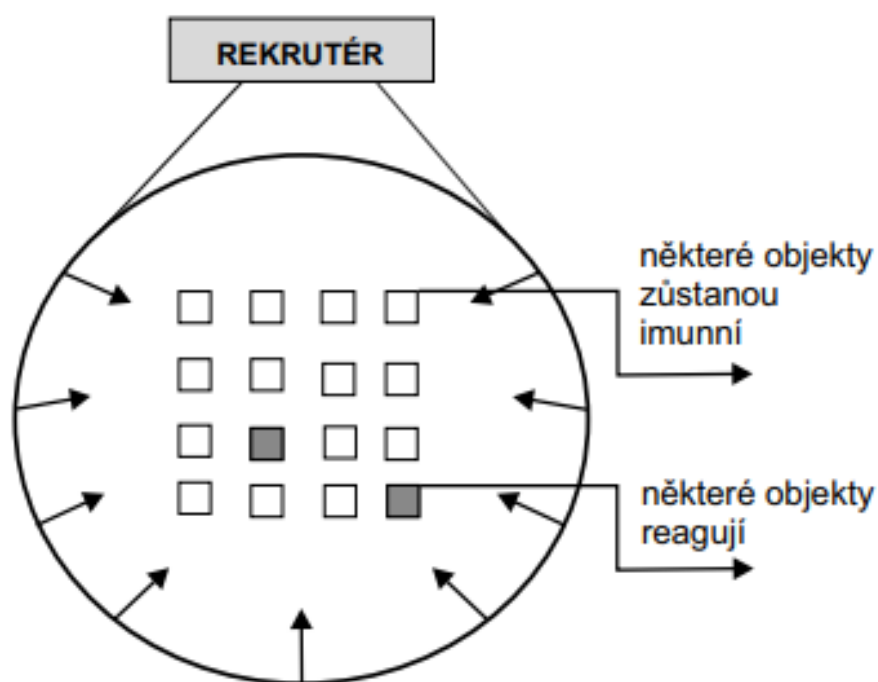
⁶¹ Tamtéž.

na klíčových místech a důležitých úrovních jako jsou věznice, školy nebo direct mailové kampaně. Neexistuje jeden náborový postup, naopak je jich tolik, kolik je skupin, jedinců atp. Tyto postupy si mohou být podobné, přikrývat se, zcela se lišit, i si odporovat. Kromě toho je zde také faktor změny, která je závislá na lokálních okolnostech. Na různé náborové postupy reagují jiná proti náborová opatření. ⁶²

4. 2 Modely náboru

Jak bylo uvedeno, náborových postupů existuje celá řada. Níže je grafické znázornění několika z nich, ty zobecňují základní postupy a snaží se zjednodušit problematiku náboru.

4. 2. 1 Model sítě

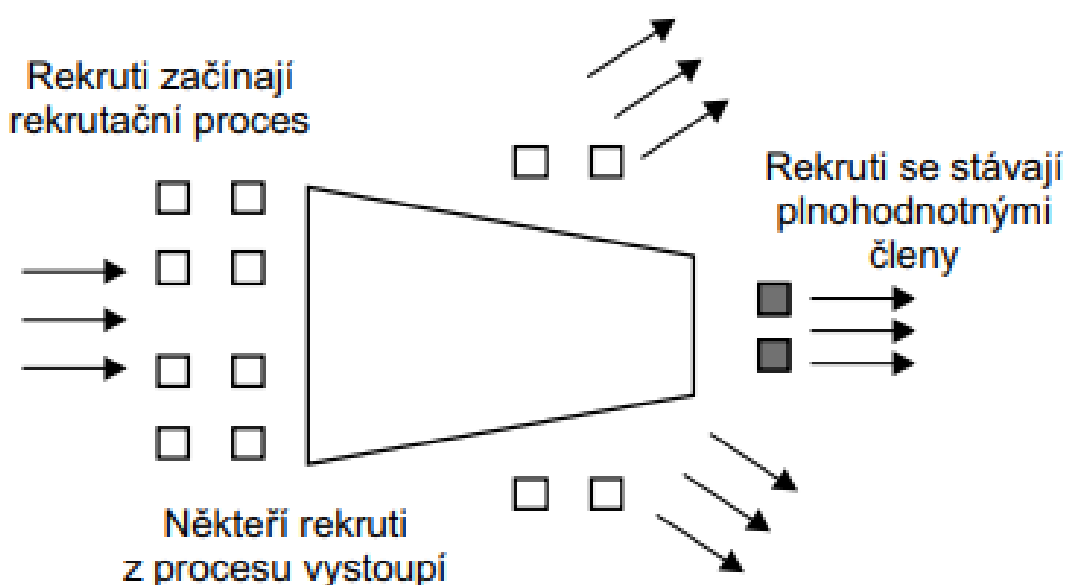
Obrázek 7 Model rekrutace – model sítě⁶³

⁶² GERWEHR, Scott and DALY, Sara. *Al-Qaida: Terrorist Selection and Recruitment*. McGraw-Hill Homeland Security Handbook, 2006, Chapter 5, p. 73-89

⁶³ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. 47 s. ISBN 978-80-271-2031-4.

Model sítě působí na cílovou skupinu rovnoměrně a předpokládá se, že je cílová skupina homogenní a přístupná dané ideologii. Oslovení jednotlivců probíhá nediferencovaným sdělením. Výsledkem je pozitivní či negativní reakce. Klíčové proměnné jsou geografické (Kde je síť kladena?) a demograficko-psychografické podobnosti a kontrasty mezi členy cílové skupiny (Kdo je chycen a kdo sítí proklouzne?).

4. 2. 2 Model trychtýře

Obrázek 8 Model rekrutace – model trychtýře⁶⁴

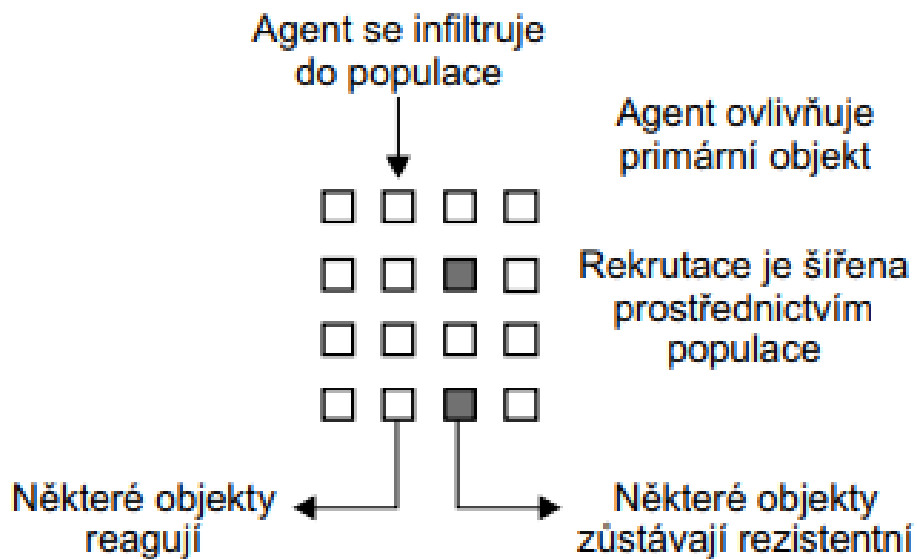
V tomto modelu může nastat postupný nebo fázový přístup. Skupina, která vstupuje do trychtýře již došla do stádia, kdy je připravena k náboru, ale vyžaduje výraznou změnu identifikace a motivace. Skupina vstupuje do trychtýře, dochází k transformaci a z rekrutů se na druhé straně trychtýře stávají oddaní členové. Tento přístup si lze představit jako přijímací rituály a cvičení na budování kolektivní identity. V případě Al-Kaidy se jedná o prokázání znalosti radikálního islámu ze strany rekrutů. Jde o psychologické techniky, vedoucí k radikální

⁶⁴ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. 48 s. ISBN 978-80-271-2031-4.

polarizaci a změně postojů rekrutovaných jedinců směrem k cílům náborářů. Jedinci, kteří vypadnou z trychtýře mohou být natolik ovlivněni, že budou i nadále pozitivně působit a podporovat skupinu vzhledem k náboru nových členů.

4. 2. 3 Model infekce

Tato metoda se použije v situacích, kdy je velmi problematický přístup k cílové skupině. V takové situaci je náborář zaveden do cílové skupiny, jedná se o nábor zevnitř. Tato metoda využívá přesvědčovací schopnosti, důvěryhodnosti, sociálního srovnání, utvrzení a individuálně upravených výzev. Ideálním adresátem náboru jsou protivládě naladěné skupiny dodržující určitý stupeň utajení. Se zvětšujícím se počtem rekrutovaných jedinců se zvyšuje tlak a šíření ideologie skupinou. Důležitou proměnou u této metody je časový rámec celého náboru (Jak dlouho trvá infiltrace agenta do zájmového prostředí a jak dlouho bude trvat šíření infekce?).

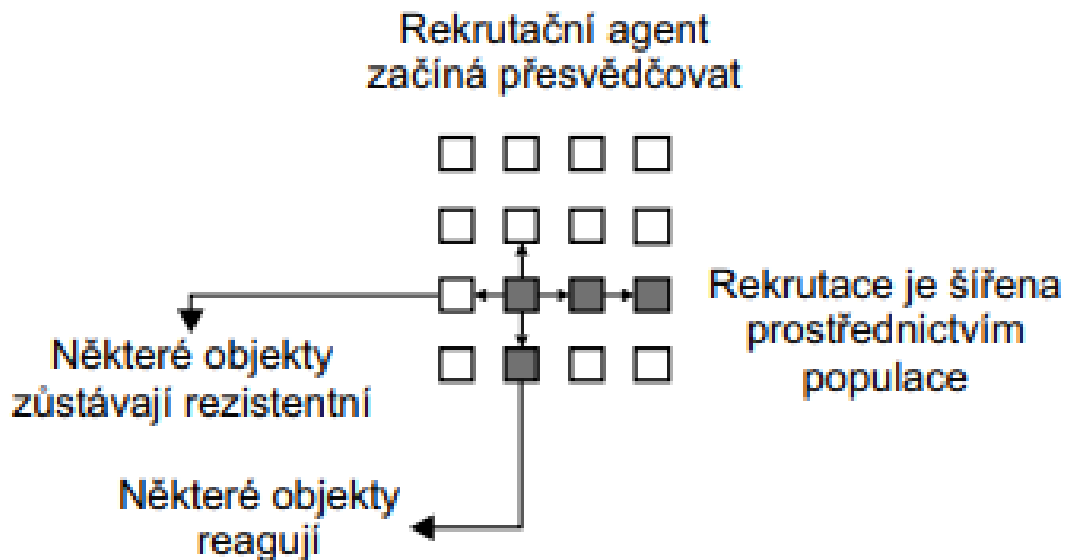

Obrázek 9 Model rekrutace – model infekce⁶⁵

⁶⁵ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. 49 s. ISBN 978-80-271-2031-4.

4. 2. 4 Model střípku krystalu

Poslední ze čtyř znázorněných modelů je model střípku krystalu. Tento model se realizuje, pokud není možné proniknout do cílové skupiny. Je popisován jako fyzikální jev, ve kterém je cílová skupina jako voda ve sklenici, na kterou působí chlad tak dlouho dokud se ve vodě nezačnou tvořit krystalky ledu, které se následně začnou propojovat v celek. V této fázi dochází k infiltraci rekrutačního agenta a tímto okamžikem dochází k fázi infekce.⁶⁶ Vegrichová takové prostředí přirovnává k vězeňskému prostředí, které je v určitém informačním vakuu a dochází zde k šíření informací pomocí utajovaných způsobů⁶⁷.

Obrázek 10 Model rekrutace – model střípků krystalu⁶⁸

Uvedené modely jsou pouhým vzorkem sloužícím k nastínění problematiky, která je nedílnou součástí radikalizačního procesu. A jak bylo výše uvedeno, rekrutace je zásadní taktikou pro životaschopnost teroristických organizací. Je velmi bohatou a bohužel pro bezpečnostní složky v čase a prostředí proměňující.

⁶⁶ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. 45-49 s. ISBN 978-80-271-2031-4.

⁶⁷ GERWEHR, Scott and DALY, Sara. *Al-Qaida: Terrorist Selection and Recruitment*. McGraw-Hill Homeland Security Handbook, 2006, Chapter 5, p. 73-89

⁶⁸ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. 49 s. ISBN 978-80-271-2031-4.

4. 3 Radikalizace ve vězeňských zařízeních

Věznice jsou místa vulnerabilní k radikalizaci, Vegrichová ve své knize *Hrozba radikalizace* uvádí věznice jako inkubátory radikalizace. Pod takové označení může zařadit i prostředí, kde se soustřeďují nebo jsou shromažďováni jedinci s delikventními sklony a poruchami chování nebo osobními problémy ocitající se v těžké životní situaci. Jedná se o různá výchovná zařízení, detenční centra, diagnostické ústavy a podobná zařízení se zvláštním režimem.⁶⁹

Věznice a podobná prostředí jsou plná jedinců, kteří jsou potencionálně nakloněni ke změně svého přesvědčení. A kde je největší koncentrace zradikalizovaných osob a teroristů a největší možnost s nimi přijít do kontaktu než ve věznici. Odsouzený přichází do kontaktu již s radikalizovanou osobou, potažmo teroristou a vnímá názory a přesvědčení takového člověka. Samozřejmě záleží na vnější a vnitřní motivaci. Vnitřní motivací může být důsledkem osobní krize, traumatu, zkušeností s diskriminací anebo odcizením nebo mohou jedinci pociťovat frustraci. Samotný výkon trestu je pro odsouzeného značně frustrující. Dalším faktorem je na druhé straně vnější motivace jako jsou např. sociální, etnické, rasové, ekonomické aj. Tyto faktory negativně působí a ovlivňují postoj a přesvědčení jedince obklopeného novými myšlenkami. A to může být živná půda pro změnu postojů a určitý únik k nějaké jistotě nabízené ideologii nebo náboženství.

Ve věznici se mění i časový rámeček radikalizace, který se zákonitě musí zkrátit z důvodu intenzivnějšího působení prostředí a vlivu rekrutátora, popřípadě skupiny nebo celé sítě radikálů, která může ve věznici vzniknout. Centrum pro boj s terorismem v Hágu (ICCT) a Institutem pro mezinárodní studia (ISPI) zjišťilo, že 57 % všech pachatelů džihádistických útoků na Západě v období mezi 2014 až 2017 mělo záznam v trestním rejstříku, přičemž 34 % z nich si před uskutečněním útoků odpykávalo trest ve vězení. Zpráva EUROPOLu o situaci a trendech v oblasti terorismu za rok 2018 (TE-SAT) uvádí, že v letech 2014 až 2018 bylo v EU za teroristické aktivity zatčeno více než 4 000 osob,

⁶⁹ VEGRICHOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. 97 s. ISBN 978-80-271-2031-4.

z nichž většinu tvořili džihádisté. V USA je trend podobný, přestože se liší rozsahem: ve stejném období je známo 170 osob, které byly obviněny jen za činnost související s IS, což představuje drastický nárůst teroristických pachatelů oproti minulému desetiletí. Odhady naznačují, že od 11. září 2001 si v americkém federálním vězení odpykávalo trest více než 412 osob s vazbou na zahraniční teroristické organizace.

Demografické složení uvězněných džihádistů se změnilo. Jak v USA, tak i v EU se průměrný věk džihádistů ve věznicích snížil. Odborníci poznamenávají, že džihádistickou ideologii si za mřížemi nejčastěji osvojují mladší vězni, z nichž si mnozí odpykávají tresty za trestné činy nesouvisející s teroristickou činností. Západní země čelí novějšímu problému v reakci na očekávané propuštění kritického množství extremistických vězňů z vězení. Patří mezi ně vězni odsouzení na 15–20 let za materiální podporu terorismu na počátku roku 2000. V zemích EU, kde je průměrný trest pro odsouzeného teroristu přibližně pět let, bude většina v současnosti uvězněných extremistických pachatelů propuštěna do roku 2023. Současné vězeňské a justiční systémy v USA a EU musí čelit velkému množství propuštěných vězňů a jejich následné recidivě a změnám demografického rozsahu současných vězňů potencionálních teroristů.⁷⁰

⁷⁰ VIDINO, Lorenzo; CLIFFORD, Bennett. *A review of transatlantic best practices for countering radicalisation in prisons and terrorist recidivism*. European Counter Terrorism Centre, 2019, 4-5 s.

5. Případová studie teroristického činu

16. října 2020

Pachatel: Abdulláh Abudejovič Anzorov, narozen 12. března 2002 v Moskvě, Rusko, rodina pochází z muslimsko-ruského regionu Čečenska na severním Kavkaze, od roku 2008 žil Anzorov ve Francii, kam přišel společně s rodiči a získal azyl a povolení k pobytu do roku 2030; Anzarov byl již v minulosti trestaný.

Oběť: muž, 47 let, Samuel Pathy, učitel dějepisu na střední škole Bois-d'Aulne ve francouzském městě Conflans-Sainte-Honorine.

Průběh teroristického útoku: K násilnému činu došlo v cca 17 hodin, před útokem útočník požádal za úplatu dva studenty, aby mu ukázali jeho oběť. Studenti s útočníkem čekali na učitele cca 2 hodiny. Po skončení vyučování, oběť vyšla z uvedené školy. Před školou čekal útočník ve společnosti dvou studentů, kteří pomohli útočnickovy oběť identifikovat. Útočník se vydal oběť sledovat a nedaleko školy na ni zaútočil nožem, způsobil oběti čtená bodná zranění v oblasti horních končetin a břicha, a nožem oddělil hlavu od těla. Očitý svědek uvedl, že slyšel útočníka křičet Alláhu akbar (Bůh je veliký). Bezodkladně po útoku zveřejnil fotky své oběti na twitterovém účtu s komentářem "Macrone, vládče nevěřících, popravil jsem jednoho z tvých pekelných psů, který se odvážil ponížit Mohameda". Po útoku se dal útočník na útěk, byl dostižen policií na třídě Avenue Roger Salengro předměstí Éragny, útočník měl u sebe nůž a snažil se policisty napadnout, policisté útočníka zastavili devíti ranami ze střelné zbraně, kterým následně podlehnul.

Souvislosti: Oběť Samuel Paty při vyučovací hodině přednášel žákům o svobodě slova a ukazoval jim při tom karikatury proroka Mohameda ze satirického časopisu Charlie Hebdo z roku 2006. Přednáška mezi některými rodiči žáků vzbudila nevoli a na učitele 5. října podali trestní oznámení za šíření pornografie. V uplynulých dnech se učitel stal terčem sociálních sítí. Otec muslimské dívky Brahim Chnina proti učiteli spustil online nenávistnou kampaň, která dle francouzského prokurátora Jean-François Ricard měla příčinou souvislost s vraždou učitele.

Brahim Chnina vyvěsil na internet několik výhružných videí a na jednom z nich společně s islámským aktivistou Abdelhakim Sefrioui známým francouzským tajným službám hrozil odplatou.

Den před útokem místní mešita na svém Facebookovém profilu sdílela video vyzývající k zásahu proti učiteli a sdílela i adresu školy. Prokurátor též uvedl že si útočník před útokem s vrahem vyměnil několik textových zpráv. Studenti 14 a 15let kteří, identifikovali učitele, získali každý odměnu cca 300 EUR zůstali s útočníkem před školou dvě hodiny, ten odůvodnil studentům, proč ho chce vidět, tím že ho chce donutit k omluvě a že ho chce ponížit.

Kontext: Zobrazení proroka Mohameda může muslimy vážně urazit, protože islámská tradice výslovně zakazuje zobrazování Mohameda a Alláha (Boha). Tato otázka je ve Francii obzvláště citlivá kvůli rozhodnutí satirického časopisu Charlie Hebdo zveřejnit karikatury proroka Mohameda. Muslimská komunita ve Francii tvoří přibližně 10 % obyvatelstva. Někteří francouzští muslimové tvrdí, že jsou kvůli své víře častým terčem rasismu a diskriminace, což je problém, který v zemi dlouhodobě vyvolává napětí.

Abdelhakim Sefrioui – kazatel a aktivista původem z Maroka, majitel knihkupectví Arrissala věnované islámu a orientální literatuře, založil Cheikh-Yassine kolektiv, hnutí pro Hamás, byl členem skupiny, jež provozovala internetové stránky náboženského sdružení Ansar-al Haqq – tedy náborové platformy pro džihádisty; zakládající člen rady imámů Francie.

Shrnutí: Z výše uvedeného lze odvodit že Anzorov byl zradikalizován v místní mešitě a pravděpodobně naverbován prostřednictvím imáma Abdelhakim Sefrioui. Tímto radikálním islamistou Abdelhakim Sefrioui a otcem žákyně Brahimem Chinou a jejich štvavou kampaní je „přímá příčinná souvislost“. Prokurátor Riccard uvedl, že existují důkazy dokazující, že byl vrah přímo inspirován jedním z příspěvků jimi uvedených na sociálních sítích. Záznamy těchto videí byly nalezeny v Anzorově telefonu. Podle deníku The Guardian byl Anzorov v kontaktu s džihádisty ze syrského Idlibu, kteří mu slíbili, že pokud učiteli uřízne hlavu stane

se mučedníkem a udělá to pro Alláha. Mezi šest osob, které byly obviněny z účasti na teroristickém činu byli obviněni i dva studenti, 14 a 15 let, kteří přijali od vraha peníze za identifikaci učitele. Dále dva Anzorovovi přátelé 18 a 19 let, jeden ho odvezl ke škole, kde došlo k činu a druhý napomáhal Anzorovovi s nákupem zbraní. Obviněnými jsou také otec studentky Brahim China a radikální islamista Abdelhakim Sefrioui zodpovědní za štvavou kampaň na internetu.^{71 72 73}

⁷¹ HENLEY, Jon. *Samuel Paty's killer 'was in contact with jihadist in Syria'*. The Guardian[online]. 2020, [cit. 02-27-2022]. Dostupné z <https://www.theguardian.com/world/2020/oct/22/samuel-patys-killer-was-reportedly-in-contact-with-jihadist-in-syria>

⁷² ČTK. *Pařížskému učiteli uřízl hlavu mladý Čečenec. Kantor v minulosti ukazoval žákům karikatury proroka Mohameda*. Lidovky.cz[online]. 2020, [cit. 02-27-2022]. Dostupné https://www.lidovky.cz/svet/kvuli-brutalni-vrazde-ucitele-zadrzela-francouzaska-police-ctyri-osoby-mez-zatcenymi-je-i-nezletily.A201017_070548_in_zahranici_libs

⁷³ ČTK. *Francouzští školáci uctili památku zavražděného učitele Patyho*[online]. 2021, [cit. 02-27-2022]. Dostupné z <https://ib.ctk.cz/cs/fond?id=T2021101504908>

Závěr

V dnešní době je terorismus častým jevem, se kterým se setkáváme téměř denně. Vidíme ho v různých formách a projevech v novinách, televizi nebo na internetu. Zprávy o teroristických činech přicházejí z celého světa a jsou doktrinárně různorodé. Posledních letech jsou teroristické činy nejvíce spojovány s teroristickými organizacemi, jejichž ideologie je založena na radikálním výkladu islámu. V dnešních dnech lze také označit jako teroristické výpady diverzních skupin Ruské Federace na obyvatelstvu Ukrajinských měst. Terorismus a jeho dopady jsou výsledkem jevu, kterým se zabývá tato práce. Cílem je podchytit klíčové fáze procesu přeměny jednotlivce a faktory působící a ovlivňující tento postup.

V úvodu práce je definován pojem terorismus. V historickém kontextu znázorňuje způsoby proměny páčání násilných činů a jejich cílů. Poukazuje také na změny motivace aktérů a upozorňuje na vývoj technologií a globalizaci. Další důležitý pojem vysvětlený v úvodu je radikalizace a nastavení základních otázek, který tento pojem evokuje. Nezbytné jsou zde i vysvětlené pojmy deradikalizace a radikalismus, důležité je vnímat rozdíl mezi extrémismem a radikalismem.

Další blok práce se zaměřuje na proces radikalizace, zmíněna teorie sociálního hnutí a tří úroňový model, který vychází z analýzy chování jednotlivce. Analýza FBI vychází ze studie osamělých útočníků a ti své činy považují za službu vyšším ideologickým cílům. K lepšímu pochopení problematiky jsou určeny modely radikalizace, které mohou být složité, skládat se z mnoha segmentů a znázorňovat všechny faktory a vlivy působící na celou fázi nebo jednoduché jako je např. model NYPD který je postaven na saláfisticko-džihádistické ideologii. Ač jsou tyto modely různorodé pokaždé znázorňují určitý postup, při kterém dochází k přeměně způsobu myšlení.

Koncovým produktem procesu radikalizace je jedinec páčající teroristický čin. Tyto jedinci jsou velmi nebezpeční. Kapitola zabývající se subjekty radikalizace popisuje základní typy aktérů pohybující se v prostředí terorismu a organizací.

Zajímavé je zjištění, vyplývající ze studie, kde výzkum vychází z osamělých útočníků. Většina jedinců v době spáchání teroristického činu neměli zaměstnání, tudíž volný čas mohou využít k radikalizaci, plánování a organizování teroristického činu. Dle mého názoru lze aplikovat na většinu případů a zařadit do určitého portfolia teroristy jako jednu z příčin.

Proces radikalizace obsahuje různé faktory ovlivňující průběh. Jedním je nábor nových člen, takový nábor je charakterizován dvěma základními kroky typování a screening. Jedná se o velmi individuální postupy, na které jsou vyvinuty podrobné návody. Práce zobrazuje, jakým způsobem může probíhat nábor například v modelu sítě nebo infekce.

V neposlední v řadě jsou samozřejmě finance. Financování terorismu je jedním z pilířů. V boji proti terorismu jde o nejzranitelnější místo, na které můžou bezpečnostní složky cílit. Na finančních prostředcích jsou závislé všechny segmenty, ze kterých je terorismus tvořen.

Nedílnou součástí procesu radikalizace je verbování nových členů. Zajímavým zjištěním je jakou roli sehraává online prostředí v náboru nových členů. Může se zde ukrýt mnoho textů, videí nebo návodů. Ale konečná fáze verbování musí proběhnout face to face.

Závěrem je v práci uvedena případová studie poukazující na současnou hrozbu v podobě velmi mladých zradikalizovaných bojovníků žijí v zemi, kde páchají hrůzné nenávistné činy motivované radikálním výkladem náboženských textů. Tito mladí jedinci vyrůstají, chodí do škol a kulturně žijí ve společnosti, na kterou následně útočí. Studie ukazuje obrovskou sílu, jakou mají sociální sítě a moderní technologie při šíření škodlivého kódu působícího převážně na mladou generaci. Internet se stává velmi silným nástrojem pro šíření propagandy. Je to jeden ze směrů, na které by se mělo cílit při prevenci a obraně proti těmto násilným činům.

Seznam zdrojů

Literární zdroje

- Bondokji, N., Wilkinson, K., Aghabi, L.: *Understanding Radicalisation: A Literature Review of Models and Drivers*. Jordan: WANA Institute, Royal Scientific Society in Amman. 2017. 30 s.
- Danics, Š., Tejchmanová, L.: *Extremismus, radikalismus, populismus, euroskepticismus*. Praha: UJAK, 2017, 420 s. ISBN 978-807452-122-5.
- Čírtková, L.: *10. Pokyn rektora Policejní akademie České republiky v Praze, ze dne 14. října 2016 kterým se upravuje formální úprava vysokoškolských kvalifikačních prací zpracovaných na Policejní akademii České republiky v Praze*. Praha, Policejní akademie České republiky v Praze, 2016. 24 s. PA-552-10/ČJ-20156-820000.
- Fredholm, M.: *Understanding Lone Actor Terrorism: Past experience, future outlook, and response strategies*. New York: Routledge. 2016. 325 s. ISBN: 978-1-138-10051-0.
- Gerwehr, S., Daly, S.: *McGraw-Hill Homeland Security Handbook*. New York: McGraw-Hill, 2006. ISBN 978-0071446655.
- Kolektiv autorů Encyklopedického institutu ČSAV: *Malá Československá encyklopedie – VI. Svazek Š-Ž*, Praha: Academia, 1987. 183 s. ISBN 21-095-87.
- Makáriusová, R.: *Globální terorismus a radikální hnutí*, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2019. 216 s. ISBN 978-80-7380-777-1.
- Slepecký, J.: *Bezpečnostní prostředí v Evropě – radikalizace, terorismus a ochrana obyvatelstva*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z. ú., 2019. 50 s. ISBN 978-80-7556-053-7.
- Smolík, J.: *Psychologie terorismu a radikalizace: Jak se z beránků stávají vlci*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2020. 173 s. ISBN 978-7509-723-1.
- Souleimanv, E.: *Terorismus, pokus o porozumění*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. 354 s. ISBN 978-80-7419-038-4.

Souleimanv, E., Reimer, P., Žídková, M.: *Terorismus, pokus o porozumění*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. 345 s. ISBN 978-80-7419-038-4.

Vegrichtová, B.: *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. 208 s. ISBN 978-80-271-2031-4.

Odborné články

Borum, R.: *Understanding the Terrorist Mind-Set*. USA: FBI Law Enforcement Bulletin, Roč. 70, č. 7, Criminal Justice Periodicals, 2003. 10 s.

Jurisprudence: *Vynutitelnost práva a právní praxe*. Praha: © Wolters Kluwer, 2013, 15(6). ISSN 1802-3843.

Kangdim, D., M., Umut K., Sait A.: *Challenges of Combating Terrorist Financing in the Lake Chad Region: A Case of Boko Haram*. Thousand Oaks: Sage Publishing, 2020. DOI 10.1177/2158244020934494. 17 s.

Moghaddam, M. F.: 2005, *American psychologis, The Staircase to Terrorism - A Psychological Exploration*, Washington: The American Psychological Association, Roč. 60, č. 2, 2005. 169 s. DOI: 10.1037/0003-066X.60.2.161

Vidino, L., Clifford, B.: *A review of transatlantic best practices for countering radicalisation in prisons and terrorist recidivism*. The Hague: European Counter Terrorism Centre, 2019. 15 s.

Internetové zdroje

Abu Amru Al Qa'idy. *A Course in the Art of Recruiting*. [online], [cit. 02-23-2022].

Dostupné z [https://ffi-](https://ffi-publikasjoner.archive.knowledgearc.net/handle/20.500.12242/728)

[publikasjoner.archive.knowledgearc.net/handle/20.500.12242/728](https://ffi-publikasjoner.archive.knowledgearc.net/handle/20.500.12242/728)

The Al Qaeda Manual. [online], [cit. 02-23-2022].

<https://www.satp.org/Docs/Document/655.pdf>.

Bezpečnostní informační služba: *Terorismus* [online]. [cit 2022-06-02].

<https://www.bis.cz/terorismus/>. Praha: © BIS, 2022.

Bezpečnostní informační služba: Výroční zpráva BIS za rok 2020.

<https://www.bis.cz> [online]. Praha: © BIS [cit. 02-15-2022], 2020. 22 s.

Borum, R.: *Radicalization into Violent Extremism*. *Journal of Strategic Studies*.

[online] University of South Florida, 2011. N. 4, Vol. 4, s. 8. [cit. 02-13-2022]

https://www.jstor.org/stable/26463910?seq=1#metadata_info_tab_contents

Ministerstvo vnitra ČR: *Definice pojmu terorismus* [online]. Praha: © Ministerstvo

vnitra České republiky, 2021. [cit. 2022-06-02]

<https://www.mvcr.cz/clanek/definice-pojmu-terorismus.aspx>

ČTK: *Pařížskému učiteli uřízl hlavu mladý Čečenec. Kantor v minulosti ukazoval žákům karikatury proroka Mohameda*. *Lidovky.cz*[online]. 2020, [cit. 02-27-2022].

[https://www.lidovky.cz/svet/kvuli-brutalni-vrazde-ucitele-zadrzela-francouzskapolicie-ctyri-osoby-mezi-zatcenymi-je-i-](https://www.lidovky.cz/svet/kvuli-brutalni-vrazde-ucitele-zadrzela-francouzskapolicie-ctyri-osoby-mezi-zatcenymi-je-i-nezletily.A201017_070548_In_zahranici_libs)

[nezletily.A201017_070548_In_zahranici_libs](https://www.lidovky.cz/svet/kvuli-brutalni-vrazde-ucitele-zadrzela-francouzskapolicie-ctyri-osoby-mezi-zatcenymi-je-i-nezletily.A201017_070548_In_zahranici_libs)

[nezletily.A201017_070548_In_zahranici_libs](https://www.lidovky.cz/svet/kvuli-brutalni-vrazde-ucitele-zadrzela-francouzskapolicie-ctyri-osoby-mezi-zatcenymi-je-i-nezletily.A201017_070548_In_zahranici_libs)

ČTK: *Francouzští školáci uctili památku zavražděného učitele Patyho* [online].

2021, [cit. 02-27-2022]. <https://ib.ctl.cz/cs/fond?id=T2021101504908>

EUROPOL: *EU Terrorism Situation and Trend Report*. [online]. © European

Union Agency for Law Enforcement Cooperation, 2021. [cit. 02-14-2022]. 12 s.

ISBN 978-92-95220-26-3 [https://www.europol.europa.eu/publications-](https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/tesat-report)

[events/main-reports/tesat-report](https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/tesat-report)

Federal Bureau of Investigation: *Department of Homeland Security*, 2021. [online], [cit. 02-20-2022]. <https://www.fbi.gov/file-repository/fbi-dhs-domestic-terrorism-strategic-report.pdf/view>

Henley, J.: *Samuel Paty's killer 'was in contact with jihadist in Syria'*. The Guardian[online]. 2020. [cit. 02-27-2022]. <https://www.theguardian.com/world/2020/oct/22/samuel-patys-killer-was-reportedly-in-contact-with-jihadist-in-syria>

McCauley, C., Moskalko, S.: 2008, *Mechanisms of Political Radicalization: Pathways Toward Terrorism. Terrorism and Political Violence*. Bryn Mawr, Taylor & Francis Group, 2008. ISSN 0954-6553. <https://www.tandfonline.com/action/journalInformation?journalCode=ftpv20>

McCauley, C., Moskalko, S.: *Understanding Political Radicalization: The Two-Pyramids Model*. American Psychologist, 2017. https://repository.brynmawr.edu/psych_pubs/60/

Schmid, A. P.: *Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation. A Conceptual Discussion and Literature Review*. [online]. The Hague, ICCT Research Paper. 2013. [cit. 02-09-2022]. <file:///C:/Users/42060/AppData/Local/Temp/ICCT-Schmid-Radicalisation-De-Radicalisation-Counter-Radicalisation-March-2013.pdf>

Simox, R., Dyer, E.: *Al-Qaeda in The United States: A Complete Analysis of Terrorism Offenses*. [online]. London: The Henry Jackson, 2013. [cit. 02-15-2022]. ISBN 978-1-909035-05-8. <https://henryjacksonsociety.org/publications/al-qaeda-in-the-united-states-a-complete-analysis-of-terrorism-offenses/>

United Nations Security Council: *The impact of the COVID-19 pandemic on terrorism, counter-terrorism and countering violent extremism*. United Nations, 2021. [online], [cit. 02-19-2022]. <https://www.un.org/securitycouncil/ctc/content/impact-covid-19-pandemic-terrorism-counter-terrorism-and-countering-violent-extremism-update>

United Nations Security Council: *S/RES/2178,2014*. [online], [cit. 02-19-2022].
Dostupné z https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2178.pdf.

United Nations Security Council, The Counter-Terrorism Committee Executive: *Directorate. The challenge of returning and relocating foreign terrorist fighters: research perspectives*. CTED trends report, 2018. [online], [cit. 02-19-2022].
<https://www.un.org/securitycouncil/ctc/sites/www.un.org.securitycouncil.ctc/files/files/documents/2021/Jan/cted-trends-report-march-2018.pdf>.

U. S. Department of Justice Federal Bureau of Investigation. *Lone Offender: A Study of Lone Offender Terrorism in the United States*. 2019. [online], [cit. 02-20-2022]. <https://www.fbi.gov/file-repository/lone-offender-terrorism-report-111319.pdf/view>

United States Department of State Publication, Bureau of Counterterrorism: *Country Reports on Terrorism 2018*. [online], [cit. 02-25-2022].
<https://www.state.gov/country-reports-on-terrorism/>

Seznam příloh

Způsoby spáchání 10 teroristických útoků uvedených ve zprávě EUROPOLu
z roku 2021

Seznam obrázků

- Obrázek 1 Mechanismy radikalizace pyramidového modelu
- Obrázek 2 Model radikalizace – schodiště k terorismu
- Obrázek 3 Model radikalizace Quintana Wiktorowitcze
- Obrázek 4 Model radikalizace Randyho Boruma
- Obrázek 5 Model radikalizace salafisticko-džihadistická dle NYPD
- Obrázek 6 Manchesterská příručka
- Obrázek 7 Model rekrutace – model sítě
- Obrázek 8 Model rekrutace – model trychtýře
- Obrázek 9 Model rekrutace – model infekce
- Obrázek 10 Model rekrutace – model střípků krystalu

Příloha č. 1

Způsoby spáchání 10 teroristických útoků uvedených ve zprávě EUROPOLu
z roku 2021

- počet stran 3

Způsoby spáchání 10 teroristických útoků uvedených ve zprávě EUROPOLu z roku 2021

3. ledna 2020 dvaadvacetiletý francouzský muž, který konvertoval k islámu, ubodal jednu osobu a další dvě osoby zranil v parku ve Villejuif (Val-de-Marne, Francie). Útočník byl zastřelen policií. V minulosti trpěl vážnou duševní chorobou. Nedaleko nalezená taška obsahoval občanský průkaz a dopis, v němž údajný pachatel hovořil o bohu a žádal o pomoc a odpuštění.

4. dubna 2020 33letý súdánský uprchlík pobodal a zabil dva lidi a pět jich zranil v Romans-sur-Isère (Drôme, Francie). Pachatel nejprve zašel do obchodu s tabákem a pobodal majitele a jeho ženu, poté šel do řeznictví, kde se zmocnil nože a zaútočil na řezníka následně zabil dva lidi čekající před pekárnou, než byl zatčen. Do Francie přicestoval v roce 2016 a francouzské policii a zpravodajským službám byl údajně neznámý. Dokumenty nalezené v jeho domě, pravděpodobně psané rukou útočníka, v nichž popisoval Francii jako zemi, která je pro něj "bez věrná".

27. dubna 2020 29letý Francouz vážně zranil dva policisty na motorkách, kteří prováděli běžnou kontrolu vozidla v Colombes (Hauts-de-Seine, Francie) severozápadně od Paříže, když do nich útočník najel svým vozidlem. V jeho autě byl nalezen slib Islámskému státu (dále jen IS) a nůž. Útočník byl zatčen a přiznal, že jednal úmyslně.

V dubnu a květnu 2020 spáchal pětadvacetiletý Němec, narozený v Bavorsku turecko-kurdským rodičům, sérii útoků na obchod vlastněný Turky ve Waldkraiburgu (Bavorsko, Německo). Při jednom z útoků úmyslně zapálil obchod s ovocem a zeleninou, 27. dubna bylo zraněno celkem šest osob žijících v budově. Při zatčení byly zabaveny trubkové bomby, střelné zbraně a munice. Podezřelý od roku 2017 vykazoval známky radikalizace, a nakonec se stal příznivcem IS. Zejména se u něj rozvinula nenávist vůči tureckému státu a jeho politice týkající se syrského konfliktu. V roce 2018 se neúspěšně pokusil připojit k IS v Sýrii.

18. srpna 2020 způsobil 30letý irácký žadatel o azyl na dálnici v Berlíně (Německo) několik dopravních nehod a zranil šest lidí. Pachatel byl zadržen. K útoku se nepřihlásila žádná teroristická organizace. Prohlášení útočníka po jeho zatčení poukazovalo náboženskou motivaci. Objevily se také náznaky psychické labilit.

25. září 2020 zranil 25letý muž pákistánského původu dvě osoby, když na ně zaútočil sekáčkem na maso před budovou, která byla v roce 2015 dějištěm útoku na satirický časopis Charlie Hebdo. Útočník nevěděl, že se redakce Charlie Hebdo přestěhovala na jiné místo.

4. října 2020 došlo v Drážďanech (Sasko, Německo) k útoku nožem na dva turisty. Obě oběti utrpěly vážná zranění. Jedna z obětí krátce na to v nemocnici zemřela. Pachateli se podařilo uniknout neznámo kam. Dne 20. října byl identifikován a zatčen 20letý syrský státní příslušník. Útok měl radikálně islamisticky motivován. Pachatel si své oběti, homosexuální pár, vybral proto, že jsou symboly liberální a "nevěřící" společnosti. Do Německa se dostal v roce 2015, kde se zradikalizoval. Poté, co byl v roce 2018 uvězněn, byl pět dní před útokem propuštěn.

29. října 2020 byl na území EU zadržen 21letý Tunisán, který vstoupil na území EU jako nelegální migrant. Přibližně o měsíc dříve, zabil nožem tři lidi a jednu zranil v katedrále Notre Dame v Nice (Francie). Útočník byl policií zraněn a následně zatčen.

2. listopadu 2020, večer krátce předtím, než měla začít platit omezení nařízená v souvislosti s pandemií COVID-19. 20letý muž, rakouské a severo-makedonské národnosti, začal střílet poblíž budovy synagogy v centru Vídně. Pachatel měl u sebe útočnou pušku AK47, pistoli Tokarev, mačetu a falešný pás s výbušninami. Svůj útok zaměřil na náhodné lidi na ulici a v restauracích v blízkém okolí, přičemž

zabil dvě ženy a dva muže. Jeden policista a 16 hostů v restauraci byli zraněni střelbou. Po devíti minutách útoku byl útočník policií zabit.⁷⁴

⁷⁴ EUROPOL. 2021, *EU Terrorism Situation and Trend Report*. [online]. © European Union Agency for Law Enforcement Cooperation. [cit. 02-14-2022]. 43-45 s. ISBN 978-92-95220-26-3 Dostupné z <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/tesat-report>